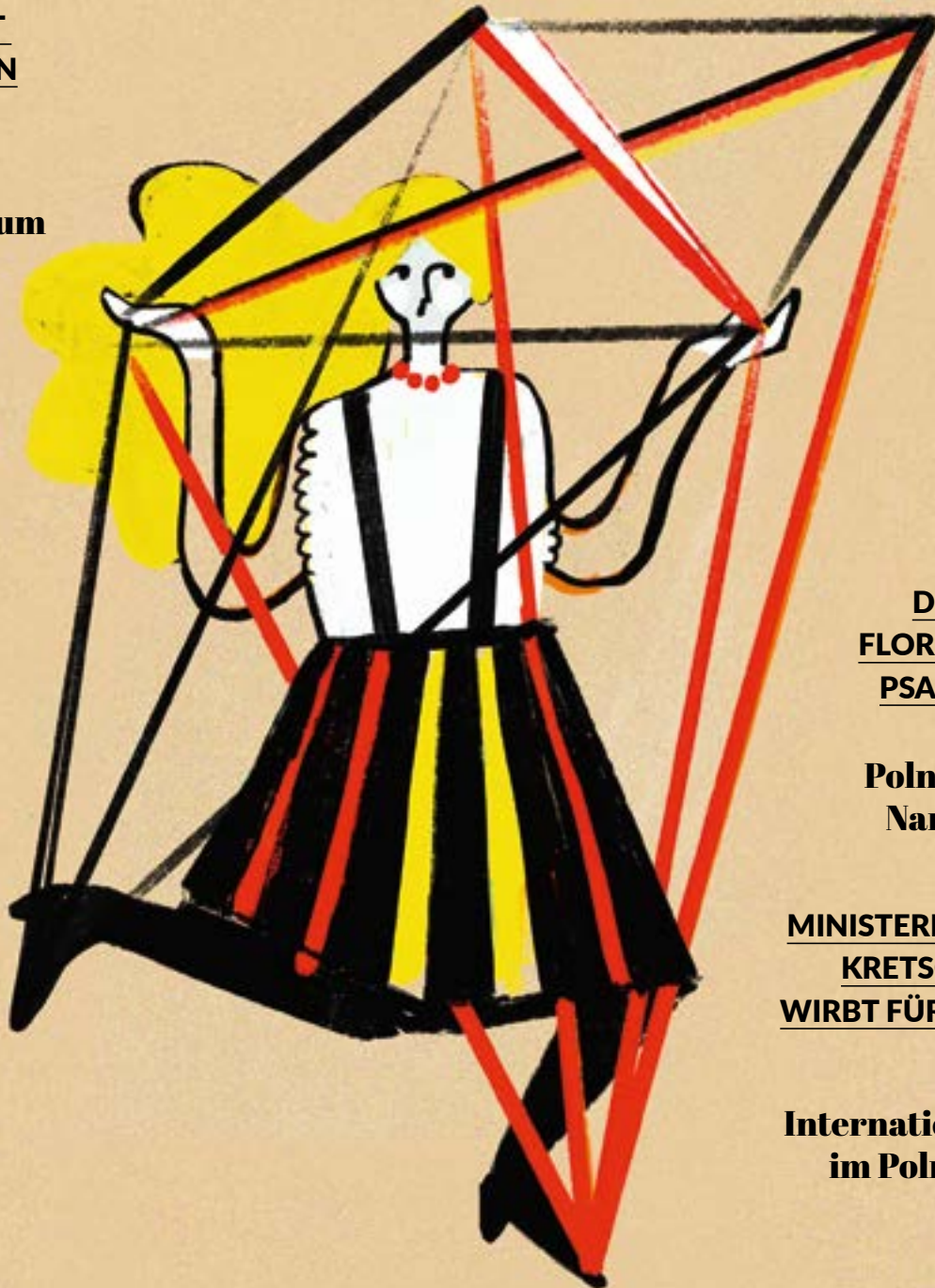

POLONUS

ZEITSCHRIFT FÜR DIE POLNISCHE SPRACHE UND DEN EUROPÄISCHEN DIALOG
CZASOPISMO NA RZECZ JĘZYKA POLSKIEGO I EUROPEJSKIEGO DIALOGU

INTERVIEW MIT
DIETMAR NIETAN

**Augustum-
Annen-Gymnasium
in Görlitz**

DER
FLORIANER
PSALTER

**Polnische
Namen**

MINISTERPRÄSIDENT
KRETSCHMER
WIRBT FÜR POLNISCH

**Internationalismen
im Polnischen**

Inhaltsverzeichnis / Spis treści

GELEITWORT / OD REDAKCJI / <i>Prof. Marek Sadowski</i>	1
GRUSSWORT / SŁOWO WSTĘPNE / <i>Dr. Theophil Gallo</i>	3
KOKOPOL	
Erstes Halbjahr KoKoPol oder koty za płoty / <i>Gunnar Hille</i>	
Pierwsze półrocze KoKoPol albo koty za płoty / <i>Gunnar Hille</i>	6
///	
Ministerpräsident Kretschmer wirbt für den Erwerb der polnischen Sprache / <i>Michael Schlitt</i>	
Premier Saksonii Kretschmer opowiada się za nauką języka polskiego / <i>Michael Schlitt</i>	8
GESPRÄCH / ROZMOWA	
„Mich faszinierten Johannes Paul II und Lech Wałęsa...“	
Interview mit Dietmar Nietan / <i>Gunnar Hille, Dietmar Nietan</i>	
„Fascynowali mnie Jan Paweł II i Lech Wałęsa...“	
Wywiad z Dietmarem Nietanem / <i>Gunnar Hille, Dietmar Nietan</i>	9
SCHULE / SZKOŁA	
Die Internetplattform www.poleninderschule.de bringt Polen und die polnische Sprache in den Schulunterricht / <i>Matthias Kneip</i>	
Platforma internetowa www.poleninderschule.de wprowadza Polskę i język polski na lekcję / <i>Matthias Kneip</i>	14
///	
Der bilingual-binationale Deutsch-Polnische Bildungsgang am Augustum-Annen-Gymnasium in Görlitz / <i>Marek Bilski, Agnieszka Korman</i>	
Dwujęzyczny-dwunarodowy polsko-niemiecki profil kształcenia w Augustum-Annen-Gymnasium w Görlitz / <i>Marek Bilski, Agnieszka Korman</i>	17
SPRACHSPIELE / GRY JĘZYKOWE	
Polnische Namen: Kulturgeschichte mit Grammatik / <i>Magdalena Telus</i>	
Polskie imiona i nazwiska: Historia kultury z gramatyką / <i>Magdalena Telus</i>	23
WISSENSWERTES / WARTO WIEDZIEĆ	
Leksyka niepolska i polska. Internationalismen im Polnischen / <i>Magdalena Telus</i>	
Leksyka niepolska i polska. Internacjonalizmy w polszczyźnie / <i>Magdalena Telus</i>	26
///	
Der Florianer Psalter als Sprachdenkmal von europäischer Dimension / <i>Rudolf Hanamann</i>	
Psałterz floriański jako zabytek językowy o wymiarze europejskim / <i>Rudolf Hanamann</i>	30
BERICHTE / SPRAWOZDANIA	
Sprachen lernen durch persönliche Begegnungen und Erfahrungen / <i>Stefanie Patron</i>	
Nauka języków poprzez osobiste spotkania i doświadczenia / <i>Stefanie Patron</i>	33
///	
Schnupperseminar Interkulturelle Kommunikation deutsch-polnisch / <i>Julia Schu, Alexander Golec</i>	
Seminarium próbne o niemiecko-polskiej komunikacji interkulturowej / <i>Julia Schu, Alexander Golec</i>	35
LEKTÜREN / LEKTURY	37
GEDICHT / WIERSZ	41
UNSERE GALERIE / NASZA GALERIA / <i>Monika Grobel-Jaroschewski</i>	43
REDAKTION / REDAKCJA	47

Geleitwort / Od redakcji

PROF. DR. ALEKSANDER-MAREK SADOWSKI

DE

Liebe Leserinnen und Leser,

vor Ihnen liegt nun das zweite Heft unseres Periodikums „Polonus. Zeitschrift für die polnische Sprache / Czasopismo na rzecz języka polskiego“. Das erste erschien im September und war eine Art Lakmustest hinsichtlich der Aufnahme durch die Öffentlichkeit. Eine neue Zeitschrift, die sich speziell der Propagierung und Förderung der polnischen Sprache verschrieben hat, stellt doch in der deutsch-polnischen Medienlandschaft eine echte Innovation dar.

Wir haben uns über die überwiegend positiven Rückmeldungen sehr gefreut. Diese haben uns in unserer Überzeugung bestätigt und gestärkt, dass unsere Bemühungen sinnvoll und nützlich sind. Und welche es genau waren, wird in dem Bericht über das erste Halbjahr unserer Tätigkeit von Gunnar Hille dargestellt. Darin sind interessante Berichte über die Auftaktveranstaltung in St. Marienthal sowie über die Vorstellung unseres Vorhabens während der Sachsen-Präsentation in der Deutschen Botschaft in Warschau aus Anlass des Tages der Deutschen Einheit zu lesen. Bei beiden Anlässen war unser großer Unterstützer, der sächsische Ministerpräsident Michael Kretschmer, zugegen.

Bemerkenswert ist aber auch das Interview mit dem Bundestagsabgeordneten Dietmar Nietan, der in erster Linie von den Persönlichkeiten Johannes Paul II. und Lech Wałęsa fasziniert war. Und im Teil „Wissenswertes“, in dem wir dem breiten Publikum wissenschaftliche Themen auf verständliche Weise vermitteln wollen, erfahren die Leser*innen u.a. über die Leichtigkeit, mit der die polnische Sprache internationale Wörter aufnimmt, die übrigens einen erheblichen Bestandteil des polnischen Wortschatzes ausmachen und damit das Erlernen der Sprache erleichtern. Ein Blick in den Artikel von Rudolf Hanamann über den Florianer Psalter aus dem 14./15. Jh. zeigt uns die schon damals in Europa existierende Interkulturalität, die auch heute nicht immer und nicht für alle Europäer*innen eine Selbstverständlichkeit ist.

Fast schon Routine sind die von unserem Redaktionsmitglied Magdalena Telus vorbereiteten „Sprachspiele“, die sich diesmal

PL

Droгие Czytelniczki i Czytelnicy,

do Państwa rąk oddajemy oto drugie wydanie naszego periodyku „Polonus. Zeitschrift für die polnische Sprache / Czasopismo na rzecz języka polskiego“. Pierwsze ukazało się we wrześniu i stanowiło swojego rodzaju test lakmusowy odnośnie przyjęcia przez kręgi społeczne. Nowe czasopismo, które poświęca się specjalnie propagowaniu i wspieraniu nauki języka polskiego, stanowi przecież w niemiecko-polskim spektrum medialnym prawdziwą innowację.

Bardzo ucieszyły nas wszystkie w przeważającej większości pozytywne odzewy. Umocniły nas one i utwierdziły w przekonaniu, że nasze starania mają sens i są potrzebne. A jakie działania to dokładnie były, przedstawione jest w sprawozdaniu z pierwszego półrocza naszej działalności, sporządzonym przez Gunnara Hille. Znajdują się tam interesujące relacje o symposium inauguracyjnym w St. Marienthal oraz o przedstawieniu naszego projektu podczas prezentacji Saksonii w Ambasadzie Niemieckiej w Warszawie z okazji Dnia Jedności Niemiec. Przy obydwu okazjach obecny był również nasz wielki promotor, premier rządu Saksonii Michael Kretschmer.

Na uwagę zasługuje jednak również wywiad z deputowanym do Bundestagu Dietmarem Nietanem, który był przede wszystkim zafascynowany takimi osobowościami jak Jan Paweł II i Lech Wałęsa. A w części „Warto wiedzieć“, w której staramy się przedstawiać szerszej publiczności tematy naukowe w sposób przystępny, Czytelniczki i Czytelnicy dowiedzą się m.in. o lekkości, z jaką język polski przyjmuje słowa międzynarodowe, które zresztą stanowią poważną część polskiego słownictwa i dzięki temu ułatwiają uczenie się tego języka. Rzut oka do artykułu Rudolfa Hanamanna o Psalterzu Floriańskim z przełomu XIV i XV w. pozwala na zauważenie istniejącej już wtedy w Europie interkulturalności, która nawet jeszcze dzisiaj nie zawsze i nie dla wszystkich Europejczyków jest oczywistością.

Niemalże rutyną są przygotowywane przez członka naszej redakcji Magdalенę Telus „Gry językowe“, które tym razem poświęcone są polskim nazwiskom i imionom. Miejsce u nas

mit den polnischen Familien- und Vornamen befassen. Auch ein zu Weihnachten passendes Gedicht des polnischen Dichters Konstanty Ildefons Gałczyński „Die Reise“ in der Übersetzung von Magdalena Telus findet bei uns Platz. Darüber hinaus erfahren die Leser*innen, welche Internetplattform Polnisch in die Schule bringt und was sich in Sachen Polnisch an dem Augustum-Annen-Gymnasium Görlitz tut.

Außerdem bietet das vorliegende Heft zwei Rezensionen: eine bezieht sich auf ein neues Lehrbuch in der polnischen Sprache und die andere auf ein Essay von Dieter Bingen, dem langjährigen ehemaligen Direktor des Deutschen Polen-Instituts in Darmstadt, über die Zweckmäßigkeit, in Berlin ein Denkmal für die polnischen Kriegsoffer zu errichten.

Das vorliegende Heft wurde von Monika Grobel-Jaroschewski gestaltet, die nicht nur ein neues graphisches Gesamtbild der Zeitschrift gegeben, sondern sie auch mit eigenen künstlerischen Illustrationen bereichert hat. Für ihre Leistung möchte ich ihr hier im Namen aller Redaktionsmitglieder sehr herzlich danken.

Zum Schluss bleibt mir nur noch übrig, allen interessierten Leserinnen und Lesern viel Lesevergnügen zu wünschen. Wir würden uns aber, wie beim letzten Mal, auch über Anmerkungen, Kritik und Anregungen sehr freuen.

Görlitz – St. Marienthal, im November 2020

Prof. Dr. Aleksander-Marek Sadowski
Chefredakteur

znalazło się jednak dla odpowiedniego do zbliżających się świąt Bożego Narodzenia wiersza polskiego poety Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego „Podróż” w niemieckim przekładzie Magdaleny Telus. Poza tym Czytelniczki i Czytelnicy dowiedzą się, która platforma internetowa wprowadza polski do szkół i co w kwestii języka polskiego dzieje się w Augustum-Annen-Gymnasium w Görlitz.

Ponadto oddawany do rąk Czytelników numer zamieszcza dwie recenzje: jedna z nich dotyczy nowego podręcznika do języka polskiego, a druga omawia esej Dietera Bingena, długoletniego byłego dyrektora Niemieckiego Instytutu Spraw Polskich w Darmstadt, poświęcony celowości wzniesienia w Berlinie pomnika pamięci polskich ofiar wojny.

Niniejsze wydanie zostało zaprojektowane przez Monikę Grobel-Jaroschewski, która nie tylko nadała naszemu czasopiśmie nową całościową szatę graficzną, lecz wzbogaciła je również swoimi własnymi artystycznymi ilustracjami. Za jej wkład chciałbym jej tutaj w imieniu całej redakcji serdecznie podziękować.

Na zakończenie pozostaje mi jeszcze tylko życzyć wszystkim zainteresowanym Czytelniczkom i Czytelnikom przyjemnej lektury. Ucieszylibyśmy się jednak, podobnie jak poprzednim razem, z uwag, krytyki i sugestii.

Görlitz – St. Marienthal, w listopadzie 2020 r.

prof. dr Aleksander-Marek Sadowski
Redaktor naczelny

Grußwort / Słowo wstępne

DR. THEOPHIL GALLO

DE

Mit großer Erwartung habe ich das erste Heft des neuen Periodikums „Polonus“ entgegengenommen und ich kann nur sagen: Kompliment! Dieses Periodikum wird sich ganz sicher als wichtige Dokumentation und Informationsplattform für die Aktivitäten des neu gegründeten Kompetenz- und Koordinationszentrums zur Förderung der polnischen Sprache – KoKoPol – im Internationalen Begegnungszentrum St. Marienthal bewähren. Überhaupt ist das Thema Sprache und wechselseitige Sprachkompetenz im Rahmen lebendiger Partnerschaften zwischen Polen und Deutschland essentiell. Natürlich erleichtern uns digitale Tools und Apps zunehmend die Kommunikation mit unserem Partner, aber ich selbst möchte nicht permanent in mein Smartphone reden müssen, sondern möchte meinem Gesprächspartner beim Reden in die Augen schauen und die Stimmmodulation wahrnehmen können. Und was für ein gutes Gefühl ist es, wenn ein polnischer Landrat, wie die letzten Jahre in unserem Partnerkreis Przemyśl durch Jan Pączek geschehen, die Mitglieder der deutschen Delegation in deutscher Sprache begrüßt! Wie sehr würde ich dies gerne ebenfalls können und Jan einmal mit einer Begrüßung auf Polnisch überraschen. Natürlich gibt es immer Unterstützung durch Menschen, die übersetzen. Das sind gute, aber eben auch nur notwendige Behelfe.

Auffällig ist auch, dass augenscheinlich viel mehr Menschen polnischer Herkunft des Deutschen mächtig sind als umgekehrt. Insofern ist es auch mein immer wieder geäußerter Wunsch, dass die gegenseitige Sprachkompetenz gestärkt wird. Dem trägt das KoKoPol unbedingt Rechnung, auch wenn Polnisch sicherlich auf den ersten und auch auf den zweiten Blick als nicht einfach zu erlernende Sprache daherkommt. Aber es ist eine wichtige, im Grunde nicht wegzudenkende Unterstützung. Umso erfreulicher ist in dem Kontext auch die jüngst bekannt gewordene Nachricht, dass ab 2021 im Rahmen des herkunftsprachlichen Unterrichts an saarländischen Schulen auch Polnisch angeboten werden soll, eine Initiative, die ich auch als Vorsitzender der DPG Saar im Namen aller Mitglieder nur begrüßen kann.

Wechselseitige Sprachkenntnis bildet Brücken zwischen den beteiligten Menschen oder hilft Brücken zu begehen. Der heutige Bundespräsident Frank-Walter Steinmeier hat

PL

Pierwszy numer nowego periodyku „Polonus” wziąłem do rąk ze sporymi oczekiwaniami i oto mogę powiedzieć: gratulacje! Pismo to stanie się z pewnością ważną platformą dla publikacji dokumentów i informacji o działaniach utworzonego niedawno Centrum Kompetencji i Koordynacji Języka Polskiego – KoKoPol – w Międzynarodowym Centrum Spotkań w St. Marienthal. A kwestia języka i wzajemnych kompetencji językowych w ramach istniejących stosunków partnerskich między Polską a Niemcami ma istotne znaczenie. To oczywiste, że narzędzia cyfrowe i aplikacje ułatwiają nam coraz częściej komunikację z naszymi partnerami, lecz ja sam nie chcę akurat ciągle musieć mówić przez swój smartphone, lecz wolę podczas rozmowy patrzeć mojemu partnerowi w oczy i móc postrzegać jego modulację głosu. A poza tym jakież to przyjemne odczucie, kiedy polski starosta, jak to w ostatnich latach miało miejsce w naszym powiecie partnerskim Przemyśl, Jan Pączek przywitał członków delegacji niemieckiej w języku niemieckim! Jak bardzo sam chciałbym to również uczynić i zaskoczyć Jana kiedyś powitaniem po polsku. Oczywiście otrzymujemy zawsze wsparcie ze strony osób tłumaczących. Jest to naturalnie dobra, lecz jednocześnie najwyższej konieczna pomoc.

Zauważalny jest również fakt, że wyraźnie znacznie więcej osób polskiego pochodzenia włada językiem niemieckim niż odwrotnie. Biorąc to pod uwagę również moim często powtarzanym życzeniem jest zwiększanie wzajemnych kompetencji językowych. Zadaniu temu poświęca się z całą pewnością KoKoPol, nawet jeśli język polski na pewno na pierwszy, a także na drugi rzut oka okazuje się językiem, którego nie można nauczyć się z łatwością. Lecz ambitne działania KoKoPol stanowią ważne wsparcie, bez którego w zasadzie trudno byłoby to sobie wyobrazić. Tym bardziej cieszy w tym kontekście ostatnio ogłoszona decyzja, że od roku 2021 w szkołach Kraju Saary w ramach nauki języków kraju pochodzenia ma być również zaoferowany język polski – jest to inicjatywa, którą jako przewodniczący Towarzystwa Niemiecko-Polskiego Kraju Saary mogę tylko w imieniu wszystkich członków przyjąć z zadowoleniem.

Wzajemne kompetencje językowe tworzą pomosty pomiędzy zainteresowanymi ludźmi lub też pomagają na nie wejść. Obecny prezydent federalny Frank-Walter Steinmeier, kiedy

2008, damals war er Außenminister, bei seiner Rede im Januar in Homburg auf die Notwendigkeit hingewiesen, die Arbeit am deutsch-polnischen Verhältnis voranzubringen. Wie wichtig es ist, die Menschen beider Länder einander näher zu bringen, das Verständnis füreinander zu vertiefen, um auch, das gehört dazu, über schwierige Themen unserer Vergangenheit reden zu können. Und, wie ich es sehe, auch über aktuelle Themen. Das funktioniert nur bedingt schriftlich – Sprache, mündliche Kommunikation ist hier unendlich wertvoll und wichtig.

Sprache schlägt Brücken, Brücken, die wir unbedingt brauchen, die mehr werden müssen. So hatte ich auch Gelegenheit, vor wenigen Wochen im Rahmen einer Konferenz der polnischen Landräte in Ossa zum Thema der Bedeutung von Partnerschaften auf kommunaler Ebene reden zu können. Dort habe ich auch ausgeführt, dass es unser gemeinsames Ziel sein sollte, dass Polen, dass Deutschland und auf Sicht auch Frankreich unter dem Namen des Weimarer Dreiecks zusammenarbeiten, um eine Einheit in Europa zu bilden, eine starke Einheit. Und deshalb muss es unser gemeinsames Ziel sein, Brücken, die bisher zwischen den Ländern gebaut worden sind, zu erhalten.

jeszcze był ministrem spraw zagranicznych, zwrócił w wygłoszonym w styczniu 2008 roku w Homburgu przemówieniu uwagę na konieczność kontynuowania pracy na rzecz postępu w stosunkach niemiecko-polskich. Zauważył też, jak ważnym jest to, aby mieszkańcy obydwu krajów zbliżali się do siebie, pogłębiali wzajemne zrozumienie i aby, co również należy do tych działań, mogli rozmawiać ze sobą na trudne tematy z naszej przeszłości. A także, jak to widzę, również na tematy aktualne. Lecz funkcjonuje to tylko warunkowo na piśmie – bezpośredni język, ustna komunikacja jest w tym kontekście niezmiernie wartościowa i ważna.

Język buduje pomosty, pomosty, które są nam bezwarunkowo potrzebne, których musi być więcej. I tak ja również miałem okazję mówić kilka tygodni temu na konferencji polskich starostów w Ossie na temat znaczenia partnerstw jednostek samorządowych. Wyjaśniłem tam również stanowisko, że naszym wspólnym celem powinno być, aby Polska, aby Niemcy i w niedalekiej przyszłości również Francja mogły współpracować ze sobą w ramach Trójkąta Weimarskiego, aby budować jedność Europy, silną jedność. Dlatego też naszym wspólnym celem musi być utrzymanie mostów, które zostały zbudowane między naszymi krajami.

- Brücken die der frühere Außenminister von Polen, Władysław Bartoszewski, in seinem steten Bemühen um Versöhnung gebaut hat;
- eine Brücke, die der ehemalige Bundeskanzler Willy Brandt vor 50 Jahren im Dezember 1970 mit seinem historischen Kniefall und der Bitte um Vergebung in Warschau errichtet hat;
- und Brücken, die Robert Schuman als Vorkämpfer der deutsch-französischen Verständigung und „Vater“ der Idee zur Neugestaltung eines geeinten Europas gebaut hat.

Unsere Aufgabe ist es heute, diese Brücken gemeinsam mit unseren Partnern hier in Polen, aber auch in Frankreich zu pflegen, zu bewahren und mehr werden zu lassen, egal wie sich die politische Großwetterlage in Europa oder in der Welt auch verändern mag.

Jeder Kreis, eigentlich jede Gemeinde, jede Schule, sollte eine Partnereinrichtung haben, wechselseitig in Deutschland, in Polen oder in Frankreich. Und dazu gehört nicht nur die Bereitschaft, Partnerschaften ernsthaft und stetig zu pflegen, sondern und vor allem die wechselseitige Sprachkompetenz, wozu das neue Zentrum einen enormen Beitrag wird leisten können. Ich danke daher an dieser Stelle ganz herzlich allen, die an der Konzeption und an der Errichtung dieses Zentrums beteiligt waren und die es im weiteren Verlauf des Bestehens durch ihr großartiges Engagement tragen werden. Ich wünsche dem Vorhaben jeden nur erdenklichen Erfolg im Interesse der Partnerschaften unserer beider Länder und verbleibe in guter Tradition mit dem bergmännischen Gruß

Glück Auf! Dankuję bardzo!

DR. THEOPHIL GALLO Landrat des Saarpfalz-Kreises
Vorsitzender der Deutsch-Polnischen Gesellschaft Saar

- Mostów, które wcześniejszy polski minister spraw zagranicznych Władysław Bartoszewski zbudował swoimi nieustannymi staraniami o pojednanie;
- most, który stworzył były kanclerz federalny Willy Brandt 50 lat temu w grudniu 1970 r., kiedy w ramach historycznego gestu uklęknął w Warszawie przed pomnikiem Bohaterów Getta i prosił o wybaczenie;
- i mostów, które zbudował Robert Schuman jako pionier pojednania niemiecko-francuskiego i „ojciec” idei nowego ukształtowania zjednoczonej Europy.

Naszym zadaniem obecnie jest pielęgnowanie tych mostów wspólnie z naszymi partnerami z Polski, lecz również z Francji, zachowanie ich i powiększanie ich liczby, niezależnie od tego, jakim zmianom ulegnie sytuacja atmosferyczna wielkiej polityki w Europie lub na świecie.

Każdy powiat, właściwie każda gmina i szkoła, powinny mieć partnera, w Niemczech, w Polsce lub we Francji. A integralną częścią partnerstwa jest nie tylko gotowość jego sumiennego i ciągłego pielęgnowania, lecz przede wszystkim wzajemna kompetencja językowa, do czego w wielkim stopniu będzie mogło się przyczynić nowe Centrum. Dlatego chciałbym w tym miejscu bardzo serdecznie podziękować wszystkim, którzy wnieśli swój wkład do koncepcji i powstania tego Centrum i będą w dalszym ciągu wspierać je poprzez wielką pracę. Samej idei życzę wszelkich wyobraźalnych sukcesów w interesie partnerstw obydwu naszych krajów i idąc za głosem tradycji przesyłam górnicze pozdrowienie:

Glück auf! czyli Szczęść Boże! Dziękuję bardzo!

DR. THEOPHIL GALLO Zarządca okręgu Saarpfalz-Kreis
Przewodniczący Niemiecko-Polskiego Towarzystwa Kraju Saar

KoKoPol

ERSTES HALBJAHR KOKOPOL ODER KOTY ZA PŁOTY

PIERWSZE PÓŁROCZE KOKOPOL ALBO KOTY ZA PŁOTY

GUNNAR HILLE

DE

Der Start von KoKoPol konnte aufregender nicht sein. Fragen zur Rechtsform, zur Mittelverwaltung, zum Standort, zur Definition der Aufgaben und Kompetenzen mussten geklärt werden. Dies gelang mit der unermüdlichen Unterstützung seitens der Staatskanzlei Dresden und der Europaabteilung des Auswärtigen Amts. Als Träger von KoKoPol wurde das Internationale Begegnungszentrum St. Marienthal ausgewählt, wo auf Einladung des Vorsitzenden der Stiftung IBZ St. Marienthal, Dr. Michael Schlitt, am 4. März 2020 eine konstituierende Sitzung stattfand. Es gelang an diesem denkwürdigen Tag, Konsens zu erzielen und den Start von KoKoPol auf die nächsten Wochen festzulegen. Doch Corona machte allen Beteiligten einen Strich durch die Rechnung.

Der gute Wille aller Beteiligten und die unerschütterliche Entschlossenheit der KoKoPol-Aktiven ermöglichten dann doch einen Start von KoKoPol zum 1.7.2020. KoKoPol wurde zunächst mit einer Personalstelle, die auf drei Personen aufgeteilt wird, ausgestattet. Das in St. Marienthal mitsamt Infrastruktur bereitstehende Großraumbüro konnte bezogen und die ersten Projekte konnten nun konkret angegangen werden. Bereits im Vorfeld wurden Partnerschaften geplant, so vor allem mit der Sächsischen Landesstelle für frühe nachbarsprachige Bildung (LaNa) und der Stiftung Kreisau für Europäische Verständigung. Wir planten die Herausgabe der ersten Nummer unserer Zeitschrift für die polnische Sprache „Polonus“, die Auftaktveranstaltung, die ersten Seminare für Wirtschaftspolnisch (mit Prof. Fred Schulz von der Hochschule Zittau/Görlitz), Lehrkräftefortbildungen (in Zusammenarbeit mit dem Deutschen Polen-Institut in Darmstadt und der Universität Wrocław) sowie Trainings für Sprachanimateure (mit Charlotte Lohmann von der Stiftung Kreisau). Wir gaben Studien in Auftrag (an Herrn PD Dr. Przemysław Chojnowski von der Universität Wien) und entwickelten im Rahmen des Emil-Krebs-Lektorats spezielle Polnischkurse für Führungskräfte. Da nur noch ein halbes Jahr und damit

PL

Uruchomienie KoKoPol nie mogło być bardziej ekscytujące. Należało wyjaśnić kwestię formy prawnej, zarządzania środkami, lokalizacji, zdefiniować zadania i kompetencje. Osiągnięto to dzięki niestrudzonemu wsparciu ze strony rządu krajowego Saksonii w Dreźnie i Departamentu Europy Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Międzynarodowy Dom Spotkań St. Marienthal został wybrany jako organ prawnie reprezentujący KoKoPol. Na zaproszenie prezesa Fundacji IBZ St. Marienthal, dr. Michaela Schlitta, 4 marca 2020 r. odbyło się tutaj zebranie założycielskie. W tym pamiętnym dniu osiągnięto porozumienie i zaplanowano start KoKoPol na najbliższe tygodnie. Jednak pandemia pokrzyżowała te plany.

Dobra wola wszystkich zaangażowanych oraz niezachwiana determinacja grupy założycielskiej KoKoPol umożliwiła uruchomienie Centrum 1.7.2020 r. Na początek KoKoPol zostało wyposażone w jeden etat, który rozdzielono na trzy osoby. Można było zająć stojące w St. Marienthal do dyspozycji kilkuosobowe, w pełni wyposażone biuro i rozpocząć realizację pierwszych projektów. Już wcześniej zaplanowano partnerstwa, w szczególności z Saksońską Placówką ds. Wczesnej Nauki Języka Krajów Sąsiedzkich (LaNa) i Fundacją „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego. Planowaliśmy wydanie pierwszego numeru naszego czasopisma na rzecz języka polskiego „Polonus”, konferencję inauguracyjną, pierwsze konwersatoria o języku polskim na potrzeby gospodarki (z prof. Fredem Schulzem z Wyższej Szkoły Zittau/Görlitz), szkolenia dla nauczycieli (we współpracy z Niemieckim Instytutem Spraw Polskich w Darmstadt i Szkołą Języka Polskiego i Kultury na Uniwersytecie Wrocławskim) oraz treningi dla animatorów językowych (z Charlotte Lohmann z Fundacji „Krzyżowa”). Zlecieliśmy przeprowadzenie badań (dr hab. Przemysław Chojnowski z Uniwersytetu Wiedeńskiego) i zaplanowaliśmy specjalne kursy języka polskiego dla menedżerów w ramach Lektoratu Języka Polskiego im. Emila Krebsa. Ponieważ do dyspozycji było tylko pół roku, a tym samym połowa budżetu,

nur das halbe Budget zur Verfügung standen, mussten einige Projekte schweren Herzens auf 2021 verschoben werden. Der bisherige Höhepunkt für KoKoPol war die Auftaktveranstaltung mit allgemeinem, wissenschaftlichem und feierlichem Teil sowie prominenten Gästen am 10. und 11. September 2020. Wegen der coronabedingten Einschränkungen war die Teilnehmerzahl zwar gedeckelt worden, die Qualität der Beiträge während des Symposiums mit Polonisten aus verschiedenen Ländern und die Gespräche beim Netzwerken am Rande blieben davon jedoch unberührt. Zum Abschluss der Veranstaltung, zur feierlichen Eröffnung von KoKoPol, kamen am Nachmittag des 11.09. der Ministerpräsident des Freistaates Sachsen, Michael Kretschmer, der polnische Botschafter Prof. Andrzej Przyłębski, der Leiter der Europaabteilung im Auswärtigen Amt, Ministerialdirektor Andreas Peschke, und der Görlitzer Oberbürgermeister Octavian Ursu nach St. Marienthal.

In der Podiumsdiskussion zeigten sich die Teilnehmer einig, dass KoKoPol gebraucht werde für die Intensivierung des deutsch-polnischen Dialogs, für den Aufbau von gegenseitigem Verständnis und nicht zuletzt für die Stärkung Europas, das im Konzert der Großmächte seinen Platz finden und konsolidieren sollte. Zahlreiche Wünsche wurden an KoKoPol herangetragen, es gab aber auch schon klare Vorstellungen etwa bei Botschafter Przyłębski, wie sich KoKoPol aus polnischer Sicht einbringen sollte (dazu an anderer Stelle mehr). Klar ist, dass Politik und Wissenschaft an die Arbeit von KoKoPol hohe Erwartungen knüpfen. Wir sind entschlossen, diese Erwartungen durch harte Arbeit, hohe Motivation und in der Hoffnung auf breite Unterstützung zu erfüllen.

Am 6. Oktober konnte sich KoKoPol erstmals in Warschau vorstellen. MP Kretschmer hatte einige Institutionen des Freistaates in die Delegation für seinen Polenbesuch aufgenommen, darunter auch KoKoPol. So konnten wir uns u.a. beim Empfang in der Deutschen Botschaft mit einem eigenen Stand vorstellen und auch polnische Politiker und Diplomaten über unsere künftige Rolle informieren. Der polnische Vizeaußenminister erwähnte denn auch in seiner Rede KoKoPol als hoffnungsvolles Institut zur Verbesserung der deutsch-polnischen Verständigung. Konkrete Projekte konnten bei seinem Besuch unseres Standes angesprochen werden. Die Deutsche Botschaft in Warschau unter der neuen Leitung von Dr. Arndt Freytag von Loringhoven unterstützt KoKoPol bei der Konkretisierung und Realisierung der Vorhaben.

Die zweite Corona-Welle in diesem Jahr behindert naturgemäß auch die Arbeit von KoKoPol, die digitalen Treffen ersetzen nur zum Teil die persönliche Begegnung und das Netzwerken. Das Jahr 2021 wird sicherlich neue Herausforderungen bringen, es soll jedoch zum Jahr des organischen Wachstums der Tätigkeit von KoKoPol werden. Wir freuen uns auf Ihre Anregungen, Ihre Kritik und Ihre Unterstützung!

niektóre projekty musieliśmy z ciężkim sercem odłożyć na później, chcemy je zrealizować w 2021 roku. Dotychczasowym punktem kulminacyjnym dla KoKoPol była konferencja inauguracyjna, podzielona na część ogólną, naukową i uroczystą, z wybitnymi gośćmi, w dniach 10 i 11 września 2020 r. Ze względu na ograniczenia związane z pandemią liczba uczestników została okrojona, ale nie zmniejszyło to wagi wystąpienia polonistów z różnych krajów na sympozjum oraz rozmów kularowych dla nawiązania kontaktów. Na zakończenie konferencji, 11 września po południu, do Marienthal przybyli premier Wolnego Kraju Saksonii, Michael Kretschmer, polski ambasador prof. Andrzej Przyłębski, dyrektor Departamentu Europy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, dyrektor ministerialny Andreas Peschke oraz burmistrz miasta Görlitz, Octavian Ursu w celu uroczystego otwarcia KoKoPol. Podczas dyskusji panelowej uczestnicy zgodzili się, że KoKoPol jest potrzebne do zintensyfikowania polsko-niemieckiego dialogu, do budowania wzajemnego zrozumienia i wreszcie do wzmocnienia Europy, która powinna znaleźć i umocnić swoje miejsce w koncercie wielkich mocarstw. Wyrażono wiele życzeń dla KoKoPol, ale pojawiły się też konkretne pomysły, na przykład ze strony pana ambasadora Przyłębskiego, jaki powinien być wkład KoKoPol z polskiego punktu widzenia (więcej na ten temat w innym miejscu). Oczywistym jest, że świat polityki i nauki ma wysokie oczekiwania wobec pracy KoKoPol. Jesteśmy zdeterminowani, aby spełnić te oczekiwania poprzez ciężką pracę, wysoką motywację i w nadziei na szerokie poparcie.

6 października KoKoPol mogło po raz pierwszy zaprezentować się w Warszawie. Pan premier Kretschmer przyłączył do swojej delegacji podczas wizyty w Polsce kilka instytucji Wolnego Państwa Saksonii, wśród nich KoKoPol. Między innymi mogliśmy zaprezentować się na własnym stoisku na przyjęciu w Ambasadzie Niemiec, a także poinformować polskich polityków i dyplomatów o naszej przyszłej roli. W swoim wystąpieniu polski wiceminister spraw zagranicznych wspominał również o KoKoPol jako obiecującym instytucie na rzecz poprawy polsko-niemieckiego porozumienia. Podczas jego wizyty na naszym stoisku była mowa o konkretnych projektach. Ambasada Niemiec w Warszawie pod nowym kierownictwem dr. Arndta Freytaga von Loringhova wspiera KoKoPol w konkretyzacji i realizacji zamierzeń. Druga fala epidemii w tym roku oczywiście również utrudnia pracę KoKoPol, spotkania zdalne tylko częściowo mogą zastąpić spotkania osobiste i networking, ale nadal niezachwianie podążamy drogą, którą obraliśmy po udanym starcie i wielu dobrych życzeniach i pomysłach, jakie zostały nam przekazane. Rok 2021 z pewnością przyniesie nowe wyzwania, ale powinien stać się rokiem organicznego wzrostu działalności KoKoPol. Czekamy na Państwa sugestie, krytykę i wsparcie!

MINISTERPRÄSIDENT KRETSCHMER WIRBT FÜR DEN ERWERB DER POLNISCHEN SPRACHE

PREMIER SAKSONII KRETSCHMER OPOWIADA SIĘ ZA NAUKĄ JĘZYKA POLSKIEGO

MICHAEL SCHLITT

DE

Bei der Auftaktveranstaltung anlässlich der Gründung des Kompetenz- und Koordinationszentrums Polnisch (KoKoPol) am 11.09.2020 in Ostritz warb der sächsische Ministerpräsident Michael Kretschmer ausdrücklich für den Erwerb der polnischen Sprache. „Wir wollen zu unserem wichtigsten östlichen Nachbarn Polen ein intensives Verhältnis haben, eine größere Zusammenarbeit, und dabei ist die Sprache zentral“, sagte Kretschmer. Er verwies in diesem Zusammenhang auf die Vielzahl der bereits im Freistaat bestehenden Initiativen zum Erwerb der polnischen Sprache. „Heute sind es 66 sächsische Kindergärten, die sich mit dem Erwerb der polnischen Sprache beschäftigen und viele Schulen und Weiterbildungseinrichtungen. Wir Sachsen und auch die sächsische Staatsregierung haben größtes Interesse an einer sehr guten, engen Beziehung zu Polen; weil es dort ganz viel Potential gibt, weil wir Nachbarn sind, weil das die Zukunft ist und weil wir aufeinander angewiesen sind. Das haben wir auch bei der Corona-Krise gesehen.“ Und Kretschmer weiter: „Das, was wir als Freistaat Sachsen tun können, um das Erbe der polnischen Sprache zu fördern, werden wir tun. Das gilt für die Landesstelle Nachbarsprache, die wir eingerichtet haben, das gilt für die vielen Modellprojekte und das gilt für dieses neue Kompetenz- und Koordinationszentrum Polnisch, das in St. Marienthal einen wirklich guten Ort gefunden hat“.

PL

Na sympozjum inauguracyjnym z okazji założenia Centrum Kompetencji i Koordynacji Języka Polskiego (KoKoPol) w dniu 11.09.2020 w Ostritz premier Saksonii Michael Kretschmer opowiedział się wyraźnie za promocją nauki języka polskiego. „Z naszym najważniejszym wschodnim sąsiadem – Polską pragniemy mieć ożywione relacje z bardziej intensywną współpracą i język jest w tym kontekście kluczowy”, powiedział Kretschmer. W tym kontekście nawiązał on do wielu już istniejących w Wolnym Kraju Saksonia inicjatyw na rzecz nauki języka polskiego. „Obecnie istnieje 66 saksońskich przedszkoli, zajmujących się przyswajaniem języka polskiego oraz wiele szkół i placówek doskonalenia zawodowego. My, Saksończycy, a także saksoński rząd krajowy, jesteśmy bardzo zainteresowani bardzo dobrymi, bliskimi relacjami z Polską, ponieważ jest tam duży potencjał, ponieważ jesteśmy sąsiadami, ponieważ taka jest przyszłość i ponieważ jesteśmy ze sobą powiązani. Widzieliśmy to również w trakcie kryzysu związanego z koronawirusem.” Kretschmer dodał też: „Cokolwiek będziemy mogli zrobić jako Wolny Kraj Saksonia na rzecz promocji dziedzictwa języka polskiego, zrobimy to. Dotyczy to utworzonej przez nas Saksońskiej Placówki ds. Wczesnej Nauki Języka Krajów Sąsiedzkich, wielu modelowych projektów jak również tego nowego Centrum Kompetencji i Koordynacji Języka Polskiego, które tutaj w St. Marienthal znalazło naprawdę dobrą siedzibę.”

Foto: Aureliusz Marek Pędziwoł

Von links nach rechts / Od lewej do prawej

Andreas Peschke, Leiter der Europaabteilung im Auswärtigen Amt / dyrektor Departamentu Europy niemieckim Ministerstwie Spraw Zagranicznych

Prof. Dr. Andrzej Przyłębski, Botschafter der Republik Polen / ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Niemczech

Michael Kretschmer, Sachsens Ministerpräsident / premier rządu Saksonii

Dr. Michael Schlitt, Vorstandsvorsitzender Stiftung Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal /

prezes zarządu Fundacji Międzynarodowe Centrum Spotkań w St. Marienthal

Gespräch / Rozmowa

„MICH FASZINIERTEN JOHANNES PAUL II
UND LECH WAŁĘSA...“

INTERVIEW MIT DIETMAR NIETAN

„FASCYNOWALI MNIE JAN PAWEŁ II
I LECH WAŁĘSA...“

WYWIAD Z DIETMAREM NIETANEM

GUNNAR HILLE, DIETMAR NIETAN

DE

Herr Nietan, Sie sind lange im Bereich der deutsch-polnischen Zusammenarbeit aktiv. Wie sind Sie mit Polen in Verbindung gekommen? Für viele Deutsche, zumal im Westen der Republik, liegt Polen doch hinter dem Ural...

Für mich war mein Großvater Heinrich prägend, der aus dem Landkreis Allenstein, dem heutigen Olsztyn, stammte. Er hat mir schon früh eingeschärft, mich intensiv mit Geschichte auseinanderzusetzen. Und er hat mir ganz deutlich klargemacht, dass er die Verantwortung für den Verlust der Heimat nicht bei der Roten Armee oder bei Polen sah. Die Ursache sah er einzig und allein im deutschen Überfall auf unsere Nachbarn und im Vernichtungskrieg der Nationalsozialisten. Als ich 1998 zum ersten Mal in den Bundestag einzog, bat mich mein Großvater, der ein glühender Anhänger der Brandt'schen Entspannungspolitik gewesen war, mich als Abgeordneter für die Beziehungen Deutschlands mit Polen einzusetzen.

Darüber hinaus faszinierten mich – wohl eher unüblich für einen bei den Jusos engagierten Jugendlichen – Johannes Paul II und Lech Wałęsa. Auch sie prägten mein Bild von Polen mit.

Das erste Mal in Polen war ich schließlich 1999, bereits als Abgeordneter. In Słubice gab es ein Arbeitstreffen zwischen der SPD und der polnischen Schwesterpartei SLD.

Und können Sie sich noch an Ihre erste Begegnung mit der polnischen Sprache erinnern?

Nicht unmittelbar, ich höre sie aber wirklich sehr gerne. Über „dzień dobry“ und „dziękuję“ habe ich es allerdings selbst leider nicht hinausgebracht. Es ist mir natürlich bisweilen etwas peinlich, dass so viele polnische Freundinnen und Freunde so hervorragend Deutsch sprechen, während man das umgekehrt nicht im gleichen Maße behaupten kann. Zu meiner Ehrenrettung darf ich sagen, dass ich wenigstens die Sprache eines weiteren Nachbarlandes, das ich ebenfalls sehr ins Herz geschlossen habe, recht gut gelernt habe, nämlich Niederländisch. Aber das ist natürlich auch etwas leichter...

Sie haben einmal über das deutsch-polnische Verhältnis gesagt, wichtiger als der ständige Blick zurück sei der Blick nach vorne. Wenn Europa nicht zwischen den Großmächten zerrieben werden soll, muss der Zusammenhalt dringend gestärkt werden. Sehen Sie einen Graben zwischen Ost und West, den es zu überwinden gilt? Könnte die bessere Kenntnis der östlichen Nachbarn, ihrer Geschichte und Kultur, der europäischen Idee Schwung verleihen? Welche Bedeutung kommt in diesem Zusammenhang den Sprachkompetenzen zu?

Das schriftliche Interview führte Gunnar Hille. / Wywiad pisemny przeprowadził Gunnar Hille.

DIEMAR NIETAN

MdB, Mitglied des Vorstands der SPD, Vorstandsvorsitzender der Deutsch-Polnischen Gesellschaft Bundesverband e.V. / poseł do Bundestagu, członek zarządu SPD, przewodniczący zarządu Federalnego Związku Towarzystw Niemiecko-Polskich stow. zar.

Von einem Graben zwischen Ost und West will ich nicht sprechen, aber von einem Missverhältnis: Auch 30 Jahre nach dem Ende des Eisernen Vorhangs und 16 Jahre nach der Aufnahme vieler Länder des ehemaligen „Ostblocks“ in die EU sehe ich im „alten Westen“ zu wenig Wertschätzung für die Geschichte und Kulturleistungen dieser Länder. Das frustriert dort zu Recht viele Menschen, die sich einmal mit großen Hoffnungen dem Westen zugewandt haben. Ich sehe eher Trennlinien zwischen gesellschaftlichen und politischen Schwerpunkten bzw. Ideologien. Die ideologischen Trennlinien verlaufen in Europa aber in verschiedene Richtungen und auch innerhalb der Länder, nicht zwangsläufig zwischen Ost und West. Aber das oben beschriebene Missverhältnis macht es den Populisten in den Transformationsstaaten leichter, gegen „den Westen“ und seine liberalen Werte zu hetzen. Deshalb brauchen wir in der „alten EU“ mehr Empathie für die „neuen Länder“ in der EU. Denn schließlich ist unser heutiges Europa ohne Mittelosteuropa doch gar nicht denkbar. Deshalb ist es mein Mantra der deutsch-polnischen Beziehungen, für gegenseitiges Verständnis zu werben. Man kann unterschiedlicher Meinung sein. Wenn man aber versteht, wie der andere zu seiner Haltung gekommen ist, wie er tickt, kann man mit Unterschieden besser, emphatischer und konstruktiver umgehen, so dass sie gar nicht zu Gräben werden müssen. Sprachkompetenzen spielen sicherlich eine große Rolle. Einander „im Original“ zu verstehen ist etwas ganz anderes. Manche Nuance geht bisweilen doch verloren, wenn man sich in einer dritten Sprache oder durch Dolmetscher unterhält.

„Bildung für alle Kinder“ gehört zu Ihren politischen Schwerpunkten. Welche Rolle soll dabei die europäische Mehrsprachigkeit spielen? Halten Sie das europäische Modell der Dreisprachigkeit, in dem jede(r) Bürger*in neben der Muttersprache zwei weitere Sprachen spricht, für realistisch? Und: Wie lässt sich das Sprachenportfolio des deutschen Bildungssystems um Sprachen wie Polnisch erweitern, die bislang nicht zum schulischen Kanon gehörten?

Für viele Europäer*innen ist Mehrsprachigkeit schon Realität. Ich bin beeindruckt von den Sprachkompetenzen vieler junger Menschen heute. Sie wachsen im vereinten Europa auf und sehen das auch ganz selbstverständlich als ihren „Lebensradius“ an. Viele Kinder hier in Deutschland zum Beispiel wachsen auch mindestens zweisprachig auf. Das wurde lange Zeit leider gar nicht so richtig wertgeschätzt, bisweilen sogar als Makel gesehen; ich denke dabei z.B. an die Kinder türkischer, arabischsprachiger oder auch polnischer Migranten. Inzwischen sind wir da aber glücklicherweise ein ganzes Stück

weiter. Wir sehen, was diese Kinder leisten und wie sie zu Brückenbauern werden können. Ob das Ziel für alle realistisch ist? Leider gibt es im Bildungssystem, jedenfalls in Deutschland, auch noch viele große Baustellen wie Chancengleichheit und Lehrermangel. Dazu kommt, dass nicht jeder ein so großes Talent für Sprachen hat. Das Ziel der Dreisprachigkeit wirklich aller ist vielleicht nicht zu 100 Prozent realistisch. Darauf hinzuarbeiten ist dennoch richtig.

Es wäre großartig, wenn viel mehr Schülerinnen und Schüler in Deutschland Polnisch lernen würden. Es gibt dafür ja auch sehr kreative und intensive Bemühungen, die ich sehr unterstütze. Gerade in den grenznahen Gebieten halte ich es für ausgesprochen wichtig. Flächendeckend wird Polnisch kurzfristig aber wohl keinen Einzug in den schulischen Kanon finden. Aber je mehr Angebote für Polnisch es gibt, desto besser!

Eine „moderne Wirtschaftsförderung“ ist ein weiteres Thema, dem Sie große Aufmerksamkeit schenken. Ist die europäische Sprachenvielfalt für die Wirtschaft eine Last oder ein Segen?

Ich glaube, mit der lingua franca Englisch kommen wir in der europäischen Wirtschaft schon gut zurecht. Wir haben ja sehr viele Menschen, die mehrere Sprachen sprechen. Die europäische Sprachenvielfalt ist mehr Segen als Fluch! Sie führt uns täglich vor Augen, wie wunderbar es ist, dass Menschen so vieler Nationen über die Grenzen hinweg in einem gemeinsamen Raum leben und wirtschaften.

Sie sind nun schon 10 Jahre Vorsitzender der Deutsch-Polnischen Gesellschaft Bundesverband e.V. Nehmen Sie Änderungen im innerdeutschen Dialog zu Polen wahr, ggf. auch im Zusammenhang mit dem Regierungsantritt der PiS?

Bei vielen, die sich in Deutschland mit Herzblut für die deutsch-polnischen Beziehungen engagieren, herrscht sicherlich eine gewisse Ernüchterung über bestimmte Entwicklungen in der polnischen Außen-, Europa- und Innenpolitik. Ich habe aber überhaupt nicht den Eindruck, dass die gesellschaftlichen Beziehungen von Regierungskonstellationen abhängen. Der zivilgesellschaftliche Austausch ist in all den Jahren doch sehr intensiv gewesen und geblieben.

Das Auswärtige Amt und die Staatskanzlei des Freistaates Sachsen haben das Kompetenz- und Koordinationszentrum Polnisch (KoKoPol) auf den Weg gebracht und mit Haushaltsmitteln versehen. Ziel ist es, die polnische Sprache und Kultur in Deutschland stärker ins Blickfeld zu rücken, Initiativen zu bündeln und neue Wege zum Dialog auf Augenhöhe zu finden. Möchten Sie KoKoPol etwas ins Stammbuch schreiben?

Ich danke zunächst einmal all jenen, die sich für die Entstehung des KoKoPol stark gemacht haben. Damit wird die deutsch-polnische „Infrastruktur“ nun noch einmal ein Stück besser und lebendiger. Die Ziele des KoKoPol unterstütze ich voll und ganz und freue mich auf vielerlei Kooperationsmöglichkeiten. Dass Sie den Dialog „auf Augenhöhe“ erwähnen, finde ich besonders wichtig. In diesem Sinne: Viel Erfolg und wszystkiego najlepszego, KoKoPol!

PL

Panie Pośle, jest pan od dawna aktywny w dziedzinie współpracy polsko-niemieckiej. W jaki sposób zetknął się Pan z Polską? Dla wielu Niemców, zwłaszcza w zachodniej części republiki, Polska leży za Uralem...

Dla mnie decydujący był wpływ mojego dziadka Heinricha, który pochodził z powiatu Allenstein, dzisiejszego Olsztyna. Wpoił mi on już od wczesnych lat, by intensywnie zajmować się historią. I bardzo wyraźnie mi wyjaśnił, że w jego oczach odpowiedzialności za utratę ojczyzny nie ponosi Armia

Czerwona czy Polska. Przyczynę widział tylko i wyłącznie w niemieckiej napaści na naszych sąsiadów i w niosącej zagładę wojnie narodowych socjalistów. Kiedy po raz pierwszy wszedłem do Bundestagu w 1998 roku, mój dziadek, który był gorącym zwolennikiem polityki odprężenia Brandta, poprosił mnie, abym jako poseł wspierał relację Niemiec z Polską. Ponadto zafascynował mnie Jan Paweł II i Lech Wałęsa – raczej dość nietypowo jak na młodego człowieka angażującego się w Jusos [organizacja młodzieżowa niemieckich socjaldemokratów, przyp. red.]. Również oni kształtowali mój obraz Polski. W końcu, w 1999 roku, byłem pierwszy raz w Polsce, już jako poseł. W Słubicach odbyło się robocze spotkanie SPD z polską siostrzaną partią SLD.

A czy pamięta Pan jeszcze swoje pierwsze spotkanie z językiem polskim?

Nie bezpośrednio, ale naprawdę lubię go słuchać. Niestety, samemu nie udało mi się wyjść poza „dzień dobry” i „dziękuję”. Oczywiście, niekiedy jest to dla mnie trochę krępujące, że tak wielu polskich przyjaciół mówi tak wspaniale po niemiecku, podczas gdy w odwrotnym kierunku nie można powiedzieć tego samego. Dla ratowania mojego honoru mogę powiedzieć, że przynajmniej całkiem nieźle nauczyłem się języka innego sąsiedniego kraju, który również wziętem sobie do serca, a mianowicie holenderskiego. Ale oczywiście, to też jest trochę łatwiejsze...

Powiedział Pan kiedyś o stosunkach polsko-niemieckich, że ważniejsze niż ciągłe patrzenie wstecz jest patrzenie w przyszłość. Jeśli Europa nie ma zostać zmiażdżona między wielkimi mocarstwami, należy pilnie wzmocnić spójność. Czy widzi Pan rozdźwięk między Wschodem a Zachodem, który należałoby przezwyciężyć? Czy lepsza znajomość naszych wschodnich sąsiadów, ich historii i kultury, może nadać impuls idei europejskiej? Jakie znaczenie w tym kontekście przypada kompetencjom językowym?

Nie chcę mówić o rozdźwięku między Wschodem a Zachodem, ale o dysproporcji: nawet 30 lat po upadku żelaznej kurtyny i 16 lat po przyjęciu wielu krajów byłego „bloku wschodniego” do UE, wciąż widzę zbyt małe uznanie „starego Zachodu” dla historii i osiągnięć kulturalnych tych krajów. To słusznie frustruje tam wielu ludzi, którzy kiedyś zwrócili się ku Zachodowi z wielką nadzieją. Widzę raczej linie podziału między priorytetami społecznymi i politycznymi czy też ideologiami. Ale ideologiczne linie podziału przebiegają w Europie w różnych kierunkach, w tym również wewnątrz krajów, niekoniecznie między Wschodem a Zachodem. Jednak opisana powyżej dysproporcja ułatwia populistom w państwach transformacji nagonkę przeciwko „Zachodowi” i jego liberalnym wartościom. Dlatego też my w „starej Unii Europejskiej” potrzebujemy więcej empatii dla „nowych krajów” w UE. Przecież dzisiejsza Europa jest niewyobrażalna bez Europy Środkowo-Wschodniej. Dlatego moją mantrą w stosunkach polsko-niemieckich jest nawoływanie do wzajemnego zrozumienia. Można mieć różne opinie. Ale jeśli rozumie się, jak druga strona doszła do swojej pozycji, jej tok myślenia, można lepiej, bardziej empatycznie i konstruktywnie obchodzić się z różnicami, tak aby nie musiały zamieniać się w okopy. Kompetencje językowe z pewnością odgrywają ważną rolę. Zupełnie inaczej jest porozumiewać się „w oryginale”. Ten czy inny szczegół niekiedy umyka, jeśli się rozmawia w trzecim języku lub za pośrednictwem tłumacza.

„Edukacja dla wszystkich dzieci” jest jednym z Pana politycznych priorytetów. Jaką rolę powinna odgrywać tu europejska wielojęzyczność? Czy uważa Pan europejski model trójjęzyczności, w którym każdy obywatel* posługuje się dwoma językami oprócz swojego języka ojczystego, za realistyczny? I – jak można rozszerzyć portfolio językowe niemieckiego systemu edukacji o języki takie jak polski, które do tej pory nie wchodziły w skład kanonu szkolnego?

Dla wielu Europejczyków* wielojęzyczność jest już rzeczywistością. Jestem pod wrażeniem dzisiejszych umiejętności językowych wielu młodych ludzi. Dorastają w zjednoczonej Europie i postrzegają to jako swój całkiem oczywisty „krąg działania”. Wiele dzieci, na przykład w Niemczech, dorasta przynajmniej dwujęzycznie. Przez długi czas niestety nie było to tak naprawdę doceniane, czasami nawet postrzegane jako minus; mam na myśli na przykład dzieci turecko-, arabskojęzycznych, czy nawet polskich imigrantów. W międzyczasie jednak, na szczęście, poczyniliśmy znaczne postępy. Widzimy, co te

dzieci osiągną i jak mogą stać się budowniczymi mostów. Czy ten cel jest realistyczny dla wszystkich? Niestety, w systemie edukacji, przynajmniej w Niemczech, nadal istnieje wiele dużych placów budowy, takich jak równość szans i niedobór nauczycieli. Należy dodać, że nie każdy ma tak wielki talent do języków. Cel, jakim jest trójjęzyczność naprawdę dla wszystkich, być może nie jest w stu procentach realistyczny. Niemniej jednak słuszna jest praca w tym kierunku.

Byłoby wspaniałe, gdyby w Niemczech dużo więcej uczniów* uczyło się polskiego. Są też ku temu bardzo kreatywne i intensywne starania, które bardzo popieram. Zwłaszcza w regionach przygranicznych uważam to za szczególnie ważne. Jednak w najbliższym czasie język polski raczej nie wejdzie do kanonu szkolnego w szerokim zakresie. Ale im więcej ofert języka polskiego, tym lepiej!

„Nowoczesne wspieranie biznesu” to kolejny temat, któremu poświęca Pan wiele uwagi. Czy europejska różnorodność językowa jest dla biznesu obciążeniem czy błogosławieństwem?

Myślę, że z angielskim jako lingua franca radzimy sobie w europejskim biznesie całkiem nieźle. Mamy mnóstwo ludzi, którzy mówią kilkoma językami. Europejska różnorodność językowa jest bardziej błogosławieństwem niż przekleństwem! Pokazuje nam ona codziennie, jak wspaniałe jest to, że ludzie z tak wielu narodów żyją i gospodarzą razem we wspólnej przestrzeni ponad granicami.

Od 10 lat jest pan przewodniczącym Federalnego Związku Towarzystw Niemiecko-Polskich stow. zar. Czy dostrzega Pan jakieś zmiany w wewnętrznym, niemieckim dialogu odnośnie Polski, być może także w związku z dojściem PiS do władzy?

Wśród wielu osób, które z pasją angażują się na rzecz stosunków polsko-niemieckich, panuje z pewnością pewne rozczarowanie określonymi wydarzeniami w polskiej polityce zagranicznej, europejskiej i wewnętrznej. Ale zupełnie nie mam wrażenia, żeby stosunki społeczne zależały od rządowych konstelacji. Wymiana na poziomie społeczeństwa obywatelskiego była przecież i pozostała przez te wszystkie lata bardzo intensywna.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Kancelaria Stanu Wolnego Państwa Saksonii uruchomiły Centrum Kompetencji i Koordynacji Języka Polskiego (KoKoPol) i zapewniły mu środki budżetowe. Celem jest zwiększenie widoczności języka polskiego i kultury w Niemczech, łączenie inicjatyw i znalezienie nowych dróg do równouprawnionego dialogu. Chciałby Pan KoKoPol wpisać jakąś dedykację do albumu?

Po pierwsze, chciałbym podziękować wszystkim tym, którzy poparli powstanie KoKoPol. Dzięki temu polsko-niemiecka „infrastruktura” będzie nieco lepsza i bardziej ożywiona. W pełni popieram cele KoKoPol i cieszę się na wielorakie możliwości współpracy. Za szczególnie ważne uważam to, że wspomina pan o „równouprawnionym” dialogu. Tak więc: Powodzenia i wszystkiego najlepszego, KoKoPol!

Schule / Szkoła

WWW.POLENINDERSCHULE.DE BRINGT POLEN UND DIE POLNISCHE SPRACHE IN DEN SCHULUNTERRICHT

WWW.POLENINDERSCHULE.DE
WPROWADZA POLSKĘ I JĘZYK POLSKI
NA LEKCJĘ

MATTHIAS KNEIP

DE

Vor knapp sieben Jahren, im April 2014, war es endlich so weit: Die Internetplattform www.poleninderschule.de des Deutschen Polen-Instituts in Darmstadt ging online. Dem Projekt waren die drei im Cornelsen-Verlag vom Institut veröffentlichten Schulbücher „Deutsch-polnische Literaturbeziehungen“ (2003), „Polnische Geschichte und deutsch-polnische Beziehungen“ (2007) sowie „Polnische Gesellschaft“ (2011) vorausgegangen. Seit Veröffentlichung der Internetplattform haben tausende Lehrerinnen und Lehrer sowie Schülerinnen und Schüler aller Schulformen und -arten die angebotenen Materialien genutzt, im Schulunterricht eine Brücke ins Nachbarland Polen zu schlagen. Im Deutschunterricht, Geschichtsunterricht, in der Gesellschaftskunde, aber auch im Musik- oder Geographieunterricht. Und dies, obwohl die Lehrpläne der einzelnen Bundesländer auf den ersten Blick tendenziell mit Pflichtinhalten überfrachtet sind und kaum Möglichkeiten zulassen, thematische Nebenschauplätze zu eröffnen.

Das Konzept der Internetplattform beruht in weiten Teilen darauf, dass sie Unterrichtsmaterialien entwickelt und kostenlos zur Verfügung stellt, die thematisch so nah an den Lehrplanvorgaben ausgerichtet sind, dass es nur etwas guten Willens seitens der Lehrenden oder der Lernenden bedarf, um bei verschiedenen Lehrplanvorgaben den Brückenschlag ins Nachbarland zu wagen. So findet man beispielsweise in der Rubrik „Deutsch“ Unterrichtsmodule zu Günter Grass und seiner Beziehung zu Polen oder einen Vergleich des „Faust-Paktes“ bei Goethe und der Ballade „Pani Twardowska [Frau Twardowska]“ des polnischen Nationaldichters Adam Mickiewicz. Die deutsch-polnischen historischen Verflechtungen, die in vielen Fällen auch für den Schulunterricht von Relevanz sind, reichen von der Ostsiedlung und dem Deutschen Orden

PL

Prairie siedem lat temu, w kwietniu 2014 r., nadszedł wreszcie ten moment: uruchomiono platformę internetową www.poleninderschule.de Niemieckiego Instytutu Spraw Polskich w Darmstadt. Projekt poprzedziły trzy podręczniki wydane przez Instytut w wydawnictwie Cornelsen: „Deutsch-polnische Literaturbeziehungen“ [„Niemiecko-Polskie stosunki literackie”] (2003), „Polnische Geschichte und deutsch-polnische Beziehungen“ [„Historia Polski i stosunki polsko-niemieckie”] (2007) oraz „Polnische Gesellschaft” [„Polskie społeczeństwo”] (2011). Od czasu opublikowania platformy internetowej, tysiące nauczycieli* i uczniów* wszystkich klas i typów szkół wykorzystało oferowane materiały, aby na lekcjach szkolnych budować mosty do kraju sąsiedniego – Polski. Na lekcjach języka niemieckiego, historii, wiedzy o społeczeństwie, ale także na lekcjach muzyki i geografii. I to pomimo tego, że na pierwszy rzut oka programy nauczania w poszczególnych krajach związkowych są zwykle przeładowane treściami obowiązkowymi i nie dają prawie żadnych szans na poruszanie tematów uzupełniających.

Koncepcja platformy internetowej opiera się w dużej mierze na tym, że rozwija ona i udostępnia nieodpłatnie materiały dydaktyczne, które są tematycznie tak ściśle zorientowane na wytyczne programu nauczania, że potrzeba tylko odrobiny dobrej woli ze strony nauczycieli czy uczniów, aby przy różnych wymaganiach programowych odważyli się zbudować pomost do kraju sąsiada. Przykładowo w rubryce „Deutsch” [Niemiecki] można znaleźć moduły lekcyjne o Günterze Grassie i jego związkach z Polską czy też porównanie „paktu Fausta” Goethego i ballady „Pani Twardowska” polskiego wieszczka Adama Mickiewicza. Historyczne powiązania polsko-niemieckie, które w wielu przypadkach są relewantne również dla szkoły, sięgają od osadnictwa wschodniego i zakonu krzy-

Foto: Deutsches Polen-Institut

im Mittelalter über die Teilungen Polens Ende des 18. Jahrhunderts und die Polenbegeisterung Mitte des 19. Jahrhunderts bis hin zur Wiederentstehung Polens 1918, dem Zweiten Weltkrieg oder dem Kniefall von Willy Brandt 1970 in Warschau. Aber auch für andere Fächer bietet die Plattform attraktive Arbeitsblätter und Filme, so beispielsweise über die Chemikerin und Physikerin Marie Curie, die eigentlich Maria Skłodowska hieß und in Warschau geboren wurde, oder dem Komponisten Fryderyk Chopin, dessen Musik die europäische Klassik des 19. Jahrhunderts mitprägte.

Die Internetplattform bietet aber auch weit über den Lehrplanstoff hinaus zahlreiche Materialien, Filme und Literaturtipps, die nicht nur für den Unterricht, sondern auch für die Vorbereitung von Klassenfahrten oder Schüleraustauschprogrammen von Nutzen sein können. Vorschläge für Reiserouten mit schulrelevanten Sehenswürdigkeiten finden sich dort ebenso wie Module zum Thema „Stereotype“ oder zu aktuellen gesellschaftsrelevanten Themen wie Energiepolitik oder LGBT. Auf ebenso unterhaltsame wie informative Art und Weise bringen diese landeskundlichen Arbeitsmaterialien den Schülerinnen und Schülern das Land Polen näher.

Relativ neu ist das Angebot an Materialien für Grundschulen, das neben Ausmalbildern, Landkarten und Filmen für Kinder auch attraktive Arbeitsblätter zu polnischen Märchen oder Ratespiele enthält. Je nach Schwierigkeitsgrad gibt es deutsch-polnische Quizzes auch für die Sek. I. und Sek. II. Der spielerischen Heranführung an die polnische Sprache ist ebenfalls eine eigene Rubrik gewidmet, in der sich zahlreiche Anleitungen zu deutsch-polnischen Sprachspielen, insbesondere geeignet im Kontext von Schüleraustauschprogrammen, finden lassen. Ebenso stehen mit viel Augenzwinkern

zackigen in der Mittelalterzeit, durch die Teilung Polens am Ende des 18. Jahrhunderts und die Polenbegeisterung Mitte des 19. Jahrhunderts bis hin zur Wiederentstehung Polens 1918, dem Zweiten Weltkrieg oder dem Kniefall von Willy Brandt 1970 in Warschau. Aber auch für andere Fächer bietet die Plattform attraktive Arbeitsblätter und Filme, so beispielsweise über die Chemikerin und Physikerin Marie Curie, die eigentlich Maria Skłodowska hieß und in Warschau geboren wurde, oder dem Komponisten Fryderyk Chopin, dessen Musik die europäische Klassik des 19. Jahrhunderts mitprägte.

zackigen in der Mittelalterzeit, durch die Teilung Polens am Ende des 18. Jahrhunderts und die Polenbegeisterung Mitte des 19. Jahrhunderts bis hin zur Wiederentstehung Polens 1918, dem Zweiten Weltkrieg oder dem Kniefall von Willy Brandt 1970 in Warschau. Aber auch für andere Fächer bietet die Plattform attraktive Arbeitsblätter und Filme, so beispielsweise über die Chemikerin und Physikerin Marie Curie, die eigentlich Maria Skłodowska hieß und in Warschau geboren wurde, oder dem Komponisten Fryderyk Chopin, dessen Musik die europäische Klassik des 19. Jahrhunderts mitprägte.

Platforma internetowa oferuje też liczne materiały, filmy i wskazówki literackie wykraczające daleko poza program nauczania, które mogą być przydatne nie tylko na lekcji, ale również w przygotowaniu wycieczek klasowych lub programów wymiany szkolnej. Można tu znaleźć propozycje tras wycieczek z zabytkami interesującymi dla uczniów, jak i moduły poświęcone „Stereotypom” czy aktualnym tematom istotnym społecznie, takim jak polityka energetyczna czy LGBT. Te krajoznawcze materiały dydaktyczne przybliżają uczniom Polskę w sposób zajmujący i informatywny.

Stosunkowo nowa jest oferta materiałów dla szkół podstawowych, która obok kolorowanek, map i filmów dla dzieci zawiera też atrakcyjne karty pracy czy zgadywanki. W zależności od stopnia trudności dostępne są również quizy polsko-niemieckie dla Sekundarstufe I (wyższe klasy szkoły podstawowej) i Sekundarstufe II (poziom licealny).

Przybliżaniu języka polskiego w oparciu o zabawę poświęcona jest osobna rubryka, gdzie można znaleźć liczne instrukcje do niemiecko-polskich gier językowych, szczególnie przydatnych w kontekście szkolnych programów wymiany. Oferowane

konzipierte Arbeitsblätter im Angebot, die zum Herantasten an Aussprache und Alltagswortschatz des Polnischen motivieren sollen. Gleiches gilt für die eigens für das PolenMobil und die Internetplattform erstellten Kurzfilme („filmiki“), die auf witzige Art und Weise den Erstkontakt mit der polnischen Sprache ermöglichen wollen.

Die Internetplattform informiert auch über aktuelle Ausschreibungen von Fördermaßnahmen zu deutsch-polnischen Schulprojekten, zu Lehrerfortbildungen oder Seminaren für interessierte Schülerinnen und Schüler. Außerdem finden sich auf ihr auch Informationen zu deutsch-polnischen Ausstellungen, die kostenlos von Schulen – zum Teil direkt am Deutschen Polen-Institut – ausgeliehen werden können, sowie zum „PolenMobil“ (www.polenmobil.de), das ein eigenes Projekt des Deutschen Polen-Instituts und der Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit darstellt.

Wer über aktuelle Neuerungen auf der Plattform auf dem Laufenden bleiben möchte, kann sich über einen Newsletter drei bis vier Mal im Jahr informieren lassen. Dort erhält man auch aktuelle Informationen über die Möglichkeiten, das kostenlos in Deutschland angebotene Projekt „PolenMobil“ (www.polenmobil.de, www.facebook.com/poleninderschulepolenmobil) an seine Schule zu holen.

Die Internetplattform wird ebenso wie eine digitale deutsch-polnische Landkarte, die ab 2021 das Angebot der Internetplattform erweitern wird, von der Sanddorf-Stiftung Regensburg finanziell gefördert.

są także humorystycznie zaprojektowane karty pracy, które mają motywować do pierwszego kontaktu z wymową i codziennym słownictwem polszczyzny. To samo dotyczy filmów krótkometrażowych („filmików”), stworzonych specjalnie dla „PolenMobil” i platformy internetowej, których celem jest umożliwienie pierwszego kontaktu z językiem polskim w zabawny sposób.

Platforma internetowa zawiera również informacje na temat aktualnych zaproszeń do składania wniosków o dotacje dla polsko-niemieckich projektów szkolnych, szkoleń dla nauczycieli lub seminariów dla zainteresowanych uczniów. Znajdują się tam również informacje o polsko-niemieckich wystawach, które szkoły mogą wypożyczać bezpłatnie – niektóre bezpośrednio w Instytucie Spraw Polskich, oraz o „PolenMobil” (www.polenmobil.de), osobnym projekcie Instytutu Spraw Polskich i Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Każdy, kto chce być na bieżąco informowany o nowościach na platformie, otrzyma trzy do czterech razy w roku biuletyn informacyjny. Stąd można pobrać aktualne informacje o możliwościach bezpłatnego zaproszenia do danej szkoły „Polen Mobil”: www.polenmobil.de, <https://www.facebook.com/poleninderschulepolenmobil>.

Platforma internetowa jest wspierana finansowo przez Fundację Sanddorf-Stiftung Regensburg, podobnie jak polsko-niemiecka mapa cyfrowa, która od 2021 r. poszerzy ofertę portalu.

Dr. Matthias Kneip (Mitte) zusammen mit Schüler*innen
Foto: Deutsches Polen-Institut

DER BILINGUAL-BINATIONALE DEUTSCH-POLNISCHE BILDUNGSGANG AM AUGUSTUM-ANNEN-GYMNASIUM IN GÖRLITZ

DWUJĘZYCZNY-DWUNARODOWY POLSKO-NIEMIECKI PROFIL KSZTAŁCENIA W AUGUSTUM-ANNEN-GYMNASIUM W GÖRLITZ

MAREK BILSKI, AGNIESZKA KORMAN

DE

Im Jahre 2002 fingen die ersten Schüler*innen ihren Unterricht im bilingualen-binationalen deutsch-polnischen Bildungsgang an der Annenschule (heute Augustum-Annem-Gymnasium) in Görlitz an. Man könnte sagen, durch seine geografische Lage sei Görlitz für ein solches Projekt geradezu prädestiniert. Das mag stimmen! Görlitz ist aber nicht die einzige Stadt an der deutsch-polnischen Grenze und ein vergleichbares Bildungsangebot gibt es trotzdem nach wie vor nirgendwo – das in Görlitz konzipierte Modell bleibt bundesweit einmalig. Ausschlaggebend ist hier also nicht die geografische Lage, sondern das Bewusstsein für die ausschlaggebende Rolle der interkulturellen Bildung und Erziehung in der Grenzregion. Dass die Görlitzer Stadtväter dieses Bewusstsein haben, sieht man übrigens nicht nur im Augustum-Annem-Gymnasium: In Görlitz wird Polnisch an allen Schultypen angeboten. Wie der Oberbürgermeister Siegfried Deinege bei der Unterzeichnung der neuen Verwaltungsvereinbarung im Februar 2014 feststellte, seien die vielen Polnisch lernenden Görlitzer Kinder ein Pluspunkt für den weiteren Ausbau der guten Beziehungen. Deshalb werde die Stadt Görlitz als Schulträger und als Europastadt auch künftig „alle zukunftsweisenden Entwicklungen, insbesondere in unseren Schulen, unterstützen und weiter voranbringen“. Solch eine Einstellung trägt zum Erfolg des bilingual-binationalen Profils wesentlich bei. Die Grundlage für die Einrichtung und Durchführung des Bildungsganges war die Verwaltungsvereinbarung zwischen dem Regionalschulamt Bautzen, dem Niederschlesischen Kuratorium für Bildungswesen Wrocław, der Stadtverwaltung Zgorzelec und der Stadt Görlitz vom 8. Oktober 2001. Nach langjährigem Bestehen und Funktionieren des Bildungsganges wurde am 5. Februar 2014 eine neue Verwaltungsvereinbarung unterzeichnet, die die bisherigen Erfahrungen, Probleme und neue Konzeptionen berücksichtigt.

PL

W 2002 roku pierwsi uczniowie* rozpoczęli naukę w dwujęzycznym-dwunarodowym polsko-niemieckim profilu kształcenia w Annenschule (dziś Augustum-Annem-Gymnasium) w Görlitz. Można powiedzieć, że ze względu na swoje położenie geograficzne Görlitz jest wręcz predestynowane do takiego projektu. Niewątpliwie! Ale Görlitz nie jest jedynym miastem na granicy polsko-niemieckiej, a w żadnym z nich nie ma porównywalnej oferty edukacyjnej – model stworzony w Görlitz pozostaje wyjątkowy w skali Polski i Niemiec. Decydującym czynnikiem nie jest tu zatem położenie geograficzne, lecz świadomość kluczowej roli edukacji międzykulturowej w regionie przygranicznym. Świadomość tę mają władze miasta Görlitz, co, nawiasem mówiąc, widać nie tylko w Augustum-Annem-Gymnasium: w Görlitz język polski jest nauczany we wszystkich rodzajach szkół. Jak zauważył były burmistrz miasta, Siegfried Deinege, przy okazji podpisywania nowej umowy administracyjnej w lutym 2014 r., tak wiele dzieci z Görlitz uczących się języka polskiego stanowi istotną przesłankę dalszego rozwoju dobrych stosunków. Dlatego miasto Görlitz jako organ prowadzący i jako miasto europejskie będzie nadal „wspierać i promować wszystkie przyszłościowe kierunki rozwoju, szczególnie w naszych szkołach”. Taka postawa znacząco przyczynia się do sukcesu profilu dwunarodowego. Podstawą do utworzenia i realizacji profilu była Umowa administracyjna z dnia 8 października 2001 r. pomiędzy Urzędem Miasta Zgorzelec, Urzędem Miasta Görlitz, Kuratorium Oświaty we Wrocławiu oraz Saksońską Agencją Oświatową, oddział w Budziszynie. Po wielu latach istnienia i funkcjonowania profilu, 5 lutego 2014 r. podpisano nową umowę administracyjną, która uwzględniła dotychczasowe doświadczenia, problemy oraz nowe koncepcje. Struktura profilu ma na względzie różnice w systemach edukacji obu krajów oraz obowiązującą w Saksonii ustawę

Foto: Augustum-Annem-Gymnasium in Görlitz

Für die Bedürfnisse des Profils wurden die geltenden sächsischen Lehrpläne überarbeitet und den Anforderungen der bilingualen Bildung angepasst, sodass sie einerseits die Unterschiede zwischen den beiden Schulsystemen, andererseits das Sächsische Schulgesetz berücksichtigen. In den vergangenen 18 Jahren wurden die Lehrpläne weiterentwickelt. Die angestrebten Ziele der bilingualen Bildung am Augustum-Annengymnasium in Görlitz sind u.a.:

- intensives und vertieftes Erlernen der jeweiligen Nachbarsprache,
- Integration von Themen zur polnischen Geschichte, Literatur und Geografie in den Unterricht nach sächsischem Lehrplan,
- Stärkung der Bilingualität der Schüler*innen durch bilinguale Module in verschiedenen Sachfächern,
- Erhöhung der Qualität der Ausbildung in Polnisch durch Muttersprachler*innen, sprachliche Qualifizierung deutscher Lehrkräfte sowie die Entwicklung von eigenen Lernmitteln,
- Sensibilisierung der Schüler*innen für die Geschichte, Kultur und Lebensweise des Partnerlandes,
- Entwicklung von sozialer und interkultureller Kompetenz der Schüler*innen, Entwicklung von Akzeptanz und Respekt gegenüber dem Nachbarn, Entwicklung des Europa-Gedankens und Vorbereitung der jungen Menschen auf ein Leben in einer erweiterten Europäischen Gemeinschaft,
- Verbesserung der beruflichen Chancen in der Region,
- Anspruchsvolle Ausbildung mit hoher Qualität im Bildungsgang.

Für die deutschen Schüler*innen beginnt die Vorbereitung auf die vertiefte Ausbildung im bilingual-binationalen Bildungsgang bereits ab Klassenstufe 5 und beruht hauptsächlich auf intensivem Erlernen der Nachbarsprache (vgl. Schema Struktur des Bildungsganges – Sekundarstufe I). Obwohl Polnisch an allen Grundschulen in Görlitz unterrichtet wird, sind Polnischkenntnisse keine Voraussetzung für die Aufnahme in die bilinguale Klasse. Die Schüler*innen werden nach bestandem schriftlichem Test sowie nach einem Aufnahmegespräch aufgenommen. Im Aufnahmeverfahren geht es weder um Überprüfen des Wissens der Kandidaten noch ihrer Sprachkenntnisse – untersucht werden vielmehr ihre Fähigkeit zum intensiven Fremdsprachenlernen und kreativen Denken, Aufgeschlossenheit sowie Bereitschaft, sich neuen Problemen zu stellen. In jedem Schuljahr werden höchstens 14 deutsche Schüler*innen in die bilinguale Klasse aufgenommen, in den ersten zwei Jahren (Klasse 5 und 6) werden also die Schüler*innen in kleinen Gruppen unterrichtet und deshalb können sie intensiv Polnisch lernen (4 Wochenstunden). Die Vorbereitung auf das Weiterlernen in der binationalen Klasse umfasst auch andere Fächer (vor allem Geografie und Biologie), in

o szkolnictwie, a edukacja przebiega w ramach specjalnie opracowanego programu nauczania. Cele edukacji dwujęzycznej w Augustum-Annengymnasium w Görlitz obejmują:

- intensywną i pogłębioną naukę języka kraju sąsiedniego,
- włączenie do przedmiotów nauczanych zgodnie z saksońskimi podstawami programowymi tematów z zakresu historii, literatury i geografii Polski,
- rozwój dwujęzyczności uczniów poprzez wprowadzenie modułów dwujęzycznych do różnych przedmiotów,
- podnoszenie jakości kształcenia w języku polskim poprzez nauczanie rodzimych użytkowników języka, podnoszenie kwalifikacji językowych nauczycieli niemieckich oraz opracowanie własnych materiałów edukacyjnych,
- uwrażliwienie uczniów na historię, kulturę i sposób życia kraju sąsiedniego,
- rozwój kompetencji społecznych i międzykulturowych uczniów, kształtowanie akceptacji i szacunku wobec sąsiadów, rozwój idei europejskiej i przygotowanie młodych ludzi do życia w Unii Europejskiej,
- poprawa szans zawodowych w regionie,
- wysoki poziom rozszerzonej edukacji w profilu.

W przypadku uczniów niemieckich przygotowanie do pogłębionej edukacji w profilu dwujęzycznym rozpoczyna się już w 5 klasie i opiera się głównie na intensywnej nauce języka sąsiada [por. schemat Struktura profilu dwujęzycznego-dwunarodowego na pierwszym poziomie edukacji (klasy 5–10)]. Chociaż język polski jest nauczany we wszystkich szkołach podstawowych w Görlitz, jego znajomość nie jest warunkiem przyjęcia do klasy dwujęzycznej. Uczniowie są przyjmowani po zdaniu testu pisemnego i po rozmowie kwalifikacyjnej. Procedura rekrutacyjna nie polega na sprawdzaniu wiedzy kandydatów ani ich umiejętności językowych – chodzi raczej o ich zdolność do intensywnej nauki języka obcego i kreatywnego myślenia, ich otwartość i gotowość do stawiania czoła nowym wyzwaniom. W każdym roku szkolnym do klasy dwujęzycznej przyjmowanych jest maksymalnie 14 uczniów niemieckich, więc w pierwszych dwóch latach (klasa 5 i 6) lekcje odbywają się w małych grupach, dzięki czemu dzieci mogą intensywnie uczyć się języka polskiego (4 godziny tygodniowo). Przygotowanie do dalszej nauki w klasie dwujęzycznej obejmuje również inne przedmioty (zwłaszcza geografię i biologię), na których uczniowie mają styczność z polskim słownictwem. Równoległe do regularnych zajęć szkolnych prowadzony jest również transgraniczny projekt „Przez wspólną naukę pokonywać mosty”, który umożliwia dzieciom bezpośredni kontakt z językiem polskim. Pod koniec szóstej klasy uczniowie niemieccy mogą stosunkowo swobodnie komunikować się ze swoimi przyszłymi polskimi kolegami z klasy oraz brać udział w lekcjach geografii, które od siódmej klasy odbywają się dla nich w języku polskim.

denen die Schüler*innen mit dem polnischen Fachwortschatz konfrontiert werden. Parallel zum regulären Schulunterricht verläuft auch das grenzüberschreitende Projekt „Brücken verbinden“, das den Schüler*innen einen direkten Kontakt mit der polnischen Sprache ermöglicht. Am Ende der Klasse 6 sind die deutschen Schüler*innen in der Lage, relativ frei mit den künftigen polnischen Mitschülern zu kommunizieren und am Geografieunterricht teilzunehmen, der für sie ab Klassenstufe 7 auf Polnisch stattfindet.

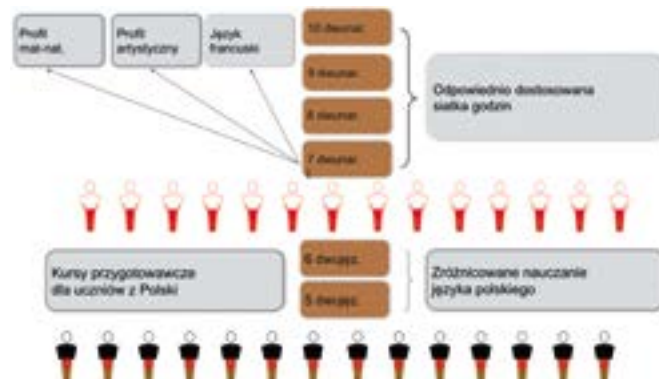
SCHEMA STRUKTUR DES BILDUNGSGANGES - SEKUNDARSTUFE I

In der gleichen Zeit (Klasse 5 und 6) bereiten sich die Schüler*innen in Polen auf das künftige Lernen in der bilingualen Klasse vor, indem sie intensiv Deutsch lernen. Um ihnen diese Aufgabe zu erleichtern, wurde am Augustum-Annen-Gymnasium ein Vorbereitungskurs für Kandidaten eingerichtet, der durch Deutschlehrer*innen dieses Gymnasiums geleitet wird. Die Teilnahme an diesem Kurs ist fakultativ und keine Bedingung für die Aufnahme. Die polnischen Schüler*innen werden nach einer bestandenen Aufnahmeprüfung aufgenommen, die einen Test in Deutsch auf der Niveaustufe A1/A2, mündliche Prüfung in Deutsch sowie ein Aufnahmegespräch in der Muttersprache umfasst. Ein wichtiges Element im Aufnahmeverfahren ist auch ein gutes Zeugnis der polnischen Grundschule, das einen Überblick über die Lernmöglichkeiten des Kandidaten/der Kandidatin ermöglicht. Wie das bei den deutschen Schüler*innen der Fall ist, werden in jedem Schuljahr höchstens 14 Schüler*innen in die bilinguale Klasse aufgenommen.

Ab Klasse 7 lernen die deutschen und die polnischen Schüler*innen zusammen in der bilingual-binationalen Klasse; im ganzen bilingualen Bildungsgang werden gegenwärtig über 150 Schüler*innen unterrichtet. In der ersten Phase (Klasse 7) lernen sie gemeinsam in den Fächern Mathematik, Chemie, Sport, Musik, Kunst und Informatik. Die Fächer Geschichte, GRW, Biologie und Physik werden in nationalen Gruppen unterrichtet, was sich einerseits aus der Notwendigkeit ergibt, Lernplanunterschiede auszugleichen, andererseits den pol-

SCHEMAT STRUKTURA PROFILU DWUJĘZYCZNEGO-DWUNARODOWEGO NA PIERWSZYM POZIOMIE EDUKACJI (KLASY 5-10)

W in demselben Zeitraum (Klasse 5 und 6) bereiten sich die Schüler*innen in Polen auf das künftige Lernen in der bilingualen Klasse vor, indem sie intensiv Deutsch lernen. Um ihnen diese Aufgabe zu erleichtern, wurde am Augustum-Annen-Gymnasium ein Vorbereitungskurs für Kandidaten eingerichtet, der durch Deutschlehrer*innen dieses Gymnasiums geleitet wird. Die Teilnahme an diesem Kurs ist fakultativ und keine Bedingung für die Aufnahme. Die polnischen Schüler*innen werden nach einer bestandenen Aufnahmeprüfung aufgenommen, die einen Test in Deutsch auf der Niveaustufe A1/A2, mündliche Prüfung in Deutsch sowie ein Aufnahmegespräch in der Muttersprache umfasst. Ein wichtiges Element im Aufnahmeverfahren ist auch ein gutes Zeugnis der polnischen Grundschule, das einen Überblick über die Lernmöglichkeiten des Kandidaten/der Kandidatin ermöglicht. Wie das bei den deutschen Schüler*innen der Fall ist, werden in jedem Schuljahr höchstens 14 Schüler*innen in die bilinguale Klasse aufgenommen.

Od klasy 7 uczniowie niemieccy i polscy wspólnie kontynuują naukę w profilu dwunarodowym, do którego uczęszcza obecnie ponad 150 uczniów. W klasie 7 lekcje matematyki, chemii, wychowania fizycznego, muzyki, plastyki i informatyki odbywają się wspólnie, natomiast takie przedmioty jak historia, wiedza o społeczeństwie, biologia i fizyka nauczane są w grupach narodowych, co z jednej strony wynika z konieczności wyrównania różnic w programie nauczania, a z drugiej ułatwia polskim uczniom naukę języka obcego i stanowi dla nich dodatkową motywację. Również geografia nauczana jest oddzielnie do końca klasy 10 – w języku polskim dla uczniów niemieckich i w niemieckim dla uczniów polskich. Uczniowie polscy w klasach 7 i 8 uczą się języka niemieckiego najpierw w grupie narodowej jako języka obcego, a od 9 klasy razem z uczniami niemieckimi zgodnie z saksońskimi planami nauczania. Język polski jest zawsze nauczany w grupach narodowych do końca 12 klasy – dla uczniów niemieckich jako język obcy, a dla polskich jako język ojczysty w oparciu o polską podstawę programową i z wykorzystaniem polskich podręczników. W pierwszych czterech latach język angielski prowadzony jest także w grupach narodowych, co wynika z faktu, że

nischen Schüler*innen den Unterricht in der Fremdsprache erleichtert und sie zusätzlich motiviert. Getrennt wird auch bis zum Ende der Klasse 10 Geografie unterrichtet – für die deutschen Schüler*innen auf Polnisch und für die polnischen Schüler*innen auf Deutsch. Deutsch lernen die polnischen Schüler*innen in den Klassen 7 und 8 zuerst in einer nationalen Gruppe als Fremdsprache und ab Klasse 9 zusammen mit den deutschen Schüler*innen gemäß den sächsischen Lernplänen. Polnisch wird bis zum Ende der Klasse 12 immer in nationalen Gruppen unterrichtet – für die deutschen Schüler*innen als Fremdsprache und für die polnischen als Muttersprache gemäß den polnischen Lernplänen und mit polnischen Lehrwerken. In den ersten 4 Jahren wird auch Englisch in nationalen Gruppen unterrichtet, was sich aus der Tatsache ergibt, dass die deutschen Schüler*innen bereits in der Grundschule Englisch gelernt haben, während die polnischen Schüler*innen meistens Deutsch als die erste Fremdsprache gewählt haben und nicht selten erst in der Klasse 7 mit dem Englischunterricht anfangen. (vgl. Tabelle 1 Stundentafel für den bilingual-binationalen Bildungsgang, Sekundarstufe I).

TABELLE 1: STUNDENTAFEL FÜR DEN BILINGUAL-BINATIONALEN BILDUNGSGANG, SEKUNDARSTUFE I

Fächerklasse	5	6	7	8	9	10
Muttersprache Deutsch/Polnisch	5	4	1	1	1	1
Englisch	4	4	4	3	2	3
Geschichte	1	2	2	2	2	2
Biologie	2	2	1	1	2	2
Physik	–	2	2	2	2	2
Mathematik	4	4	4	4	4	4
Chemie	–	–	1	2	2	2
Sport	3	3	3	3	3	3
Musik	1	1	1	1	1	1
Kunst/Zeichnung	1	1	1	1	1	1
Religion/Ethik	2	2	2	2	2	2
Computer u. Technik/Informatik	2/2	1/1	1/1	1/1	–	–
GWZ	–	–	1	1	2	2
Fremdsprache	4	4	4	4	4	4
Geografie	2	2	2	2	2	2
Professurenzeit	–	–	–	2/0	2/0	2/0

Gemeinsamer Unterricht
 Unterricht in nationalen Gruppen
 Bilingualer Unterricht

Das Erlernen der polnischen Sprache soll sich nicht nur auf den schulischen Bereich beziehen, sondern auch praktische Anwendung finden. Eine Reihe von Projekten, jeweils auf ein Schuljahr begrenzt, dient dem Kennenlernen des jeweiligen Nachbarlandes, seiner Menschen, Kultur und Geschichte. Darüber hinaus fährt die jeweilige 7. Klasse des Bildungsganges zu Beginn des Schuljahres für eine Woche in ein Schulandheim der Region, damit sich die deutschen und die polnischen Schüler*innen miteinander und mit dem Klassenleiter vertraut machen können. Das Betriebspraktikum in der Klassenstufe 9 soll in Betrieben und Einrichtungen des jeweiligen Nachbarlandes stattfinden.

uczniowie niemieccy uczyli się już języka angielskiego w szkole podstawowej, podczas gdy uczniowie polscy w większości wybrali niemiecki jako swój pierwszy język obcy i często rozpoczynają naukę języka angielskiego dopiero w 7 klasie. (por. Tabela 1 Specyfika kształcenia dwujęzycznego-dwunarodowego na pierwszym poziomie edukacji (klasy 5–10).

TABELA 1: SPECYFIKA KSZTAŁCENIA DWUJĘZycznego-DWUNARODOWEGO NA PIERWSZYM POZIOMIE EDUKACJI (KLASY 5–10)

Fächerklasse	5	6	7	8	9	10
Język ojczysty/polski/niemiecki	5	4	1	1	1	1
Język angielski	4	4	4	3	2	3
Historia	1	2	2	2	2	2
Biologia	2	2	1	1	2	2
Fizyka	–	2	2	2	2	2
Matematyka	4	4	4	4	4	4
Chemia	–	–	1	2	2	2
Wychowanie fizyczne	3	3	3	3	3	3
Musyka	1	1	1	1	1	1
Plastyka	1	1	1	1	1	1
Technika/Informatyka	2	2	2	2	2	2
Technika/Informatyka	2/2	1/1	1/1	1/1	–	–
Wiedza o społeczeństwie	–	–	1	1	2	2
Język partnerski	4	4	4	4	4	4
Geografia	2	2	2	2	2	2
Zapoczątkowanie	–	–	–	2/0	2/0	2/0

wspólne zajęcia
 zajęcia w grupach narodowych
 zajęcia bilingwalne

Nauka języka polskiego nie obejmuje wyłącznie zajęć szkolnych, ale znajduje również swoje praktyczne zastosowanie. Liczne projekty edukacyjne służą poznaniu kraju sąsiedniego, jego mieszkańców, kultury i historii. Ponadto na początku roku szkolnego nowopowstała klasa 7 wyjeżdża na tygodniowy pobyt integracyjny w regionie, tak, aby uczniowie niemieccy i polscy mogli poznać dobrze siebie i swojego wychowawcę. Praktyki zawodowe w klasie 9 odbywają się w przedsiębiorstwach i instytucjach w kraju sąsiedniego.

Na drugim poziomie edukacji (poziom maturalny) klasa dwujęzyczna – podobnie jak wszystkie inne klasy – zostaje rozwiązana, a uczniowie uczęszczają na kursy przedmiotowe wybrane już w klasie 10. W odróżnieniu od uczniów klas regularnych uczniowie dawnej klasy dwujęzycznej wybierają nie 2, ale 3 kursy na poziomie rozszerzonym (patrz Tabela 2 Specyfika kształcenia dwujęzycznego-dwunarodowego na poziomie maturalnym (klasy 11–12), w tym obowiązkowo język polski, który jest również przedmiotem egzaminacyjnym. To sprawia, że Augustum-Annen-Gymnasium w Görlitz jest jedyną szkołą w Niemczech, w której język polski jest obowiązkowym przedmiotem maturalnym na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Poziom trudności egzaminu maturalnego z języka polskiego odpowiada poziomowi B2/C1 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. Uczniów polskich obowiązuje egzamin maturalny z języka polskiego na poziomie języka obcego, natomiast egzamin z języka niemieckiego jest na

In der Sekundarstufe II wird die bilingual-binationale Klasse – wie alle anderen Klassen – aufgelöst und die Schüler*innen besuchen die bereits in der Klasse 10 ausgewählten regulären Kurse (vgl. Tabelle 2 Besonderheiten der bilingualen-binationalen Ausbildung in der Sekundarstufe II). Im Unterschied zu anderen Schülern*innen wählen die Schüler*innen aus der ehemaligen bilingual-binationalen Klasse nicht 2 sondern 3 Leistungskurse (je 5 Wochenstunden), darunter obligatorisch Polnisch, das auch ein Prüfungsfach ist. Damit ist das Augustum-Annen-Gymnasium in Görlitz die einzige Schule in der Bundesrepublik Deutschland, an der die deutschen Schüler*innen obligatorisch das Abitur im Fach Polnisch auf Grundkurs- oder Leistungskursniveau ablegen. Der Schwierigkeitsgrad der Reifeprüfung in Polnisch entspricht der Niveaustufe B2/C1 des Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmens. Die Abiturprüfung im Fach Polnisch für polnische Schüler*innen erfolgt auf dem Niveau einer Fremdsprache, die Prüfung im Fach Deutsch legen sie aber auf muttersprachlichem Niveau ab.

TABELLE 2: BESONDERHEITEN DER BILINGUALEN-BINATIONALEN AUSBILDUNG IN DER SEKUNDARSTUFE II

3 Leistungskurse (5 Wochenstunden)		
LK 1	Deutsch oder Mathematik	5
LK 2	Polnisch (Niveaustufe B2/C1 GER)	5
LK 3	Englisch, Geschichte, Biologie oder Physik	5
Kurs „Deutsch-polnische Beziehungen“		

Ein interessantes und sowohl deutschland- als auch polenweit einmaliges Angebot in der Sekundarstufe II ist das Fach „Deutsch-polnische Beziehungen“.

Nach dem bestandenen Abitur erhalten die Schüler*innen aus der bilingual-binationalen Klasse nicht nur das sächsische Abiturzeugnis, sondern auch das Zertifikat über den Abschluss des bilingualen Bildungsganges, d.h. einer vertieften gymnasialen Ausbildung.

Der dargestellte Bildungsgang ist sicher nicht vollkommen und bedarf weiterer Arbeit, neuer Konzeptionen, Ergänzungen oder Änderungen. Es ist aber zweifelsohne ein sehr interessantes Bildungsangebot, ein gutes Beispiel für die interkulturelle Bildung sowie ein wesentlicher Beitrag zur Gestaltung der deutsch-polnischen Beziehungen.

Internetseite der Schule:

<https://www.anne-augustum.de/de/>

<https://www.anne-augustum.de/pl/>

poziomie natywnym. Interesującą i unikalną na skalę Polski i Niemiec ofertą na poziomie maturalnym jest przedmiot „Stosunki polsko-niemieckie”.

TABELA 2: SPECYFIKA KSZTAŁCENIA DWUJĘZYCZNEGO-DWUNARODOWEGO NA POZIOMIE MATURALNYM (KLASY 11–12)

3 kursy na poziomie rozszerzonym (5 godz. tygodniowo)		
LK 1	Język niemiecki lub matematyka	5
LK 2	Język polski (poziom B2/C1 ESOKJ)	5
LK 3	Język angielski, historia, biologia lub fizyka	5
Kurs „Stosunki polsko-niemieckie“		

Po zdaniu matury uczniowie z klasy dwujęzycznej otrzymują nie tylko saksońskie świadectwo maturalne, ale także certyfikat kształcenia dwujęzycznego na poziomie rozszerzonym.

Prezentowany tok kształcenia na pewno nie jest idealny i wymaga dalszej pracy, nowych koncepcji, uzupełnień lub zmian. Jest to jednak niewątpliwie bardzo ciekawa oferta edukacyjna, dobry przykład edukacji międzykulturowej i znaczący wkład w kształtowanie stosunków polsko-niemieckich.

Strona internetowa szkoły:

<https://www.anne-augustum.de/pl/>

<https://www.anne-augustum.de/de/>

WEITERFÜHRENDE LITERATUR / LITERATURA DO TEMATU:

Bilski, Marek; Korman, Agnieszka (2014):

Der bilinguale-binationale deutsch-polnische Bildungsgang am Augustum-Annen-Gymnasium in Görlitz.

In: Polski w Niemczech / Polnisch in Deutschland, 2, S. 112–126,

<http://polnischunterricht.de/wp-content/uploads/2016/08/gazeta2014.pdf>

Sprachspiele / Gry językowe

POLNISCHE NAMEN: KULTURGESCHICHTE MIT GRAMMATIK

POLSKIE IMIONA I NAZWISKA: HISTORIA KULTURY Z GRAMATYKĄ

MAGDALENA TELUS

DE

Jan Kowalski heißt der polnische Max Mustermann. Allerdings ist Jan Kowalski adlig, sein deutsches Pendant müsste also heißen „Max von Mustermann“! Dies ist von Seiten von Jan kein Standesdünkel, sondern ein Stück polnische Kulturgeschichte. Die polnischen Nachnamen mit der Endung *-ski* (auch *-wski*, *-cki*, *-dzki*) stammen aus dem späten Mittelalter und wurden ursprünglich vom Landsitz gebildet. Es waren also Adligennamen wie die deutschen Namen mit der Präposition *von* bzw. die französischen mit *de*. Beispielsweise besaß der polnische König Stanislaus I. Leszczyński (Pl. Stanisław Leszczyński), der spätere Herzog von Lothringen, die großpolnische Stadt Leszno, früher *Leszczno*, er war also jemand, der von Leszno (*Leszczno*) kam, daher *Leszczyń-ski*. Besonders verbreitet waren diese Namen im 16. und 17. Jh. auf der Höhe des sog. Sarmatismus, also der Kultur des Landadels in Polen-Litauen. Vom Landadel aus breiteten sie sich auf weitere Bevölkerungsschichten aus.

Grammatisch sind diese Nachnamen Adjektive und wie diese folgen sie dem Genus des Substantivs, also des Vornamens. Die maskulinen Substantive wie auch männliche Vornamen enden im Polnischen meistens auf einen Konsonanten, die femininen Substantive und Vornamen mit *-a*. Robert ist im Polnischen wie im Deutschen ein maskuliner Vorname, der Nachname des berühmten Stürmers von Bayern heißt also *Lewandowski*. Seine Frau heißt *Anna*. Dieser Vorname ist Femininum, entsprechend ändert sich der Nachname zu: *Lewandowska*. Auf *-ski* endet auch der Nachname eines weiteren bekannten deutsch-polnischen Fußballers, *Łukasz Podolski*. Seine geliebte Großmutter aus Gleiwitz hieß *Zofia Budzińska*. Jetzt können Sie die Vor- und Nachnamen berühmter polnischer Persönlichkeiten miteinander richtig verbinden.

PL

Jan Kowalski to polski Max Mustermann. Ale Jan Kowalski jest szlachcicem, tak więc jego niemiecki odpowiednik powinien brzmieć „Max von Mustermann“! Ze strony Jana nie jest to kwestia pychy stanowej, ale przyczynek do historii polskiej kultury. Polskie nazwiska z końcówką *-ski* (także *-wski*, *-cki*, *-dzki*) pochodzą z późnego średniowiecza i pierwotnie były tworzone od nazw posiadłości ziemskich. Były to więc nazwiska szlacheckie, podobnie jak niemieckie nazwiska z przyimkiem *von* i francuskie z *de*. Na przykład król Stanisław Leszczyński, późniejszy książę lotaryński, był właścicielem wielkopolskiego miasta Leszno, dawniej *Leszczno*, był więc kimś, kto pochodził z Leszna (*Leszczna*), stąd nazwisko *Leszczyń-ski*. Nazwiska te były szczególnie rozpowszechnione w XVI i XVII wieku, w szczytowym okresie tzw. sarmatyzmu, czyli kultury ziemiaństwa w państwie polsko-litewskim. Od szlachty ziemiańskiej rozprzestrzeniły się na inne warstwy ludności.

Z gramatycznego punktu widzenia nazwiska te są przymiotnikami i tak jak one dopasowują się do rodzaju rzeczownika, a w tym przypadku imienia. W języku polskim rzeczowniki męskie i imiona męskie zazwyczaj kończą się spółgłoską, natomiast rzeczowniki żeńskie i żeńskie imiona kończą się na *-a*. Robert to imię męskie zarówno w języku polskim jak i w niemieckim, więc nazwisko słynnego bawarskiego napastnika brzmi *Lewandowski*. Jego żona ma na imię *Anna*. Imię to jest rzeczownikiem rodzaju żeńskiego, odpowiednio więc nazwisko przybiera żeńską formę: *Lewandowska*. Nazwisko innego znanego polsko-niemieckiego piłkarza, *Łukasza Podolskiego*, również kończy się na *-ski* (*Łukasz Podolski*). Jego ukochana babcia z Gliwic nazywała się *Zofia Budzińska*. Teraz czytelnicy niemieckojęzyczni mogą poprawnie połączyć imiona i nazwiska znanych polskich osobistości.

AUFGABE

Wählen Sie aus dem nachstehenden Kasten A Vor- (*imię*) und Nachnamen (*nazwisko*) berühmter Polinnen und Polen und ergänzen die Tabelle nach dem Muster 0. Im Kasten B stehen die von diesen Personen vertretenen Disziplinen. Können Sie jeder Person auch die richtige Disziplin zuordnen?

ZADANIE

Proszę z Ramki A poniżej wybrać i dopasować do siebie imiona i nazwiska znanych Polek i Polaków i wypełnić tabelę zgodnie z przykładem 0. Ramka B zawiera dyscypliny reprezentowane przez te osoby. Czy mogą Państwo przypisać do każdej osoby odpowiednią dyscyplinę?

KASTEN A: Männliche und weibliche Vor- und Nachnamen

(Achtung: Eine Person, die Sie aus dieser „Polonus“-Ausgabe kennen, hat einen doppelten Vornamen!)

RAMKA A: Nazwiska i imiona męskie i żeńskie

(uwaga: jedna osoba, którą znają Państwo z tego wydania „Polonusa”, ma podwójne imię!)

WISŁAWA • GAŁCZYŃSKI • MARIA • JAN • ZOFIA • ROMAN • JÓZEF • PIŁSUDSKI
 • STEFAN • PADEREWSKI • OLGA • SZYMBORSKA • ŻEROMSKI • KOCHANOWSKI •
 BOZNAŃSKA • JULIUSZ • JAN III • IGNACY • SKŁODOWSKA • KONSTANTY •
 PUŁASKI • SOBIESKI • STRYJEŃSKA • KAZIMIERZ • SŁOWACKI • POLAŃSKI • ILDEFONS

KASTEN B: Disziplinen

(Achtung: Einer Person können mehrere Disziplinen zugeordnet werden!)

RAMKA B: Dyscypliny

(uwaga: jednej osobie może być przypisanych więcej dyscyplin!)

POEZJA • FIZYKA • FILM • SZTUKA • POLITYKA • DRAMAT • ARMIA • POEZJA •
 ARMIA • CHEMIA • PROZA • MUZYKA • POEZJA • SZTUKA • POLITYKA • POEZJA • ARMIA

Die Lebzeiten (daty) können Sie nach eigener Recherche ergänzen. Die Reihenfolge 1.–12. ist beliebig, die Ambitionierten können jedoch chronologisch vorgehen!

Mogą Państwo sami wyszukiwać daty urodzin i śmierci. Kolejność 1–12 jest dowolna, ale osoby szczególnie ambitne mogą kierować się chronologią!

NR	IMIĘ	NAZWISKO	DATY	DYSCYPLINA
0.	JAN	KOCHANOWSKI	1530–1584	POEZJA
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				

LÖSUNG / ROZWIĄZANIE

Die Lösung ist mittels eines Spiegels zu entziffern.

NR	IMIĘ	NASZIMSKO	DATA	DYSZYPLINA
0.	JAN	KOCHANOWSKI	1230-1284	POEZJA
1.	JAN III	SOBIESKI	1629-1696	ARMIA
2.	KAZIMIERZ	PULASKI	1742-1779	ARMIA
3.	JULIUSZ	SZOWACKI	1809-1849	POEZJA, DRAMAT
4.	IGNACY	PADEREWSKI	1860-1941	MUZYKA, POLITYKA
5.	STEFAN	SZROMSKI	1864-1922	PROZA
6.	OLGA	BOZNAŃSKA	1862-1940	SZTUKA
7.	JÓZEF	PILSDSKI	1867-1932	ARMIA, POLITYKA
8.	MARIA	SZKODOWSKA	1867-1934	FIZYKA, CHEMIA
9.	ZOFIA	SZYLIŃSKA	1894-1976	SZTUKA
10.	KONSTANTY ILDEFONS	GAFCZYŃSKI	1902-1923	POEZJA
11.	WISŁAWA	SZYMBORSKA	1923-2012	POEZJA
12.	ROMAN	POLAŃSKI	UR. 1933	FILM

Wissenswertes / Warto wiedzieć

LEKSYKA NIEPOLSKA I POLSKA. INTERNATIONALISMEN IM POLNISCHEN

LEKSYKA NIEPOLSKA I POLSKA. INTERNACJONALIZMY W JĘZYKU POLSKIM

MAGDALENA TELUS

DE

„Polski nie jest skomplikowany“ (Polnisch ist nicht kompliziert), dieser Satz kann im Polnischunterricht verblüffen angesichts der vorherrschenden Vorstellung von Polnisch als einer doch schwierigen Sprache. Das wichtigste Argument gegen dieses Vorurteil ist die polnische Lexik. Professor Bogdan Walczak, ein Polonist aus Posen/Poznań, schätzt den Anteil der Entlehnungen im polnischen Wortschatz aus dem Latein, dem Deutschen, ferner dem Französischen, Italienischen und Englischen auf insgesamt über 23%! In einzelnen Texten variiert das Vorkommen dieser Entlehnungen, je nach Thema, Fachgebiet und Textsorte und beträgt nach Angabe von Prof. Walczak über 12%. Zusammen mit Eigennamen und Zahlen entscheiden diese Wörter darüber, dass das Thema eines polnischen Presseartikels sehr oft auch ohne Vorkenntnisse des Polnischen richtig erfasst werden kann.

Der sprachliche Einfluss des Lateins hängt natürlich mit der Christianisierung Polens im 10 Jh. zusammen, als das Polnische die ersten lateinischen Wörter übernahm. Dies geschah zunächst unter Vermittlung des Tschechischen, da der christliche Glaube nach Polen über Böhmen kam. Zu dieser alten Wortschatzschicht gehören:

- > *anioł* > Altpln. *anjel* > Alttschech. *anjel* > Lat. *angelus*, Dt. *Engel*;
- > *apostoł* > Altpln. *apoztoł* > Alttschech. *apoštol* > Lat. *apostolus*, Dt. *Apostel*;
- > *biskup* > Alttschech. *biskup* > Althochdt. *biskof* > Lat. *episcopus*, Dt. *Bischof*;
- > *klasztor* > Altpln. *kłasztor* > Alttschech. *kláštor* > Lat. *claustrum*, Dt. *Kloster*;
- > *krzyż* > Alttschech. *kříž* > Lat. *crux*, Dt. *Kreuz*;
- > *mnich* > über das Westslowakische und Althochdeutsche vom Lat. *monachus*, Dt. *Mönch*.

PL

„Polski nie jest skomplikowany“ – to zdanie może wywołać zdumienie na lekcji języka polskiego ze względu na dominujące wyobrażenie o polskim jako języku przecież trudnym. Najważniejszym argumentem przeciwko temu uprzedzeniu jest polski leksykon. Profesor Bogdan Walczak, polonista z Poznania, szacuje, że udział zapożyczeń w polskim słownictwie z łaciny, niemieckiego, francuskiego, włoskiego i angielskiego wynosi ponad 23%! W poszczególnych tekstach udział tych zapożyczeń różni się w zależności od tematu, dziedziny i rodzaju tekstu, i według prof. Walczaka wynosi ponad 12%. Wraz z nazwami własnymi i liczbami, słowa te decydują o tym, że temat polskiego artykułu prasowego bardzo często można poprawnie uchwycić nawet bez wcześniejszej znajomości języka polskiego.

Wpływy językowe łaciny są oczywiście związane z chrystianizacją Polski w X w., kiedy to polszczyzna przejęła pierwsze łacińskie słowa za pośrednictwem czeskiego, jako że wiara chrześcijańska przysłała do Polski przez Czechy. Należą do nich:

Weniger bekannt ist die Tatsache, dass Latein seit der polnischen Staatsgründung im 10. Jh. Kanzleisprache in Polen war und die Lateinkenntnisse seit dem 16. Jh. zum Bildungskanon des polnischen Adels (*Szlachta* > Dt. *Geschlecht*) gehörten, der sich zunehmend in die Magnateria, die Oberschicht der reichen Adeligen, und die Sarmaci, den Landadel, spaltete. Unter dem letzteren gehörte es bis zum 18. Jh. zum guten Ton und der geschätzten rhetorischen Kunst, lateinische Ausdrücke, sog. *makaronizmy*, zu verwenden.

Auch das Deutsche war eine wichtige Quelle für die Bereicherung des polnischen Wortschatzes, beginnend mit solchen sprachlichen „Beiträgen“ der deutschen Ostsiedlung im 12. bis 15. Jh. wie im Baugewerbe *blacha* > Dt. *Blech* / *cegła* > *Ziegel* / *dach* > *Dach* / *gmach* > *Gemach* / *rura* > *Rohr* / *śruba* > *Schraube*, oder im Gemeindeleben *browar* > *Brauerei* / *burmistrz* > *Bürgermeister* / *czynsz* > *Zins* / *gmina* > *Gemeinde* / *jarmark* > *Jahrmarkt* / *ratusz* > *Rathaus* etc. Im heutigen Polnisch machen die Germanismen 5,4 % des Lexikons aus, so Prof. Walczak. Eine Sonderkategorie bilden Lehnübersetzungen wie *czasopismo* [*czaso-pismo* wie *Zeit-schrift*], *parostatek* [*paro-statek* wie *Dampf-schiff*], *rzeczoznawca* [*rzecz-znawca* wie *Sach-verständiger*], *światopogląd* [*świato-pogląd* wie *Welt-anschauung*].

Unter den kulturbeflissenen Eliten des 16. Jhs. waren auch Italienisch und, besonders seit dem 18. Jh., Französisch verbreitet. Der aus Italien stammenden polnischen Königin Bona Sforza (1494–1557) verdankt das Polnische eine Reihe von Gemüsebezeichnungen, die auch in deutscher Sprache zu finden sind: *brokuł* > *broccolo* / *kalafior* > *cavolfiore* / *karczoch* > *carciofo* / *sałata* > *insalata* / *szparagi* > *asparago* / *szpinak* > *spinaci*, aber auch solche Wörter wie *apartament* > *appartamento*. Das Französische, das seine Position als Elitensprache bis zum 2. Weltkrieg behielt, hinterließ eine Reihe von Entlehnungen im Bereich des höfischen und städtischen Lebens wie *amant* > *amant* / *bal* > *baller* / *bilet* > *billet* / *bukiet* > *bouquet* / *komplement* > *compliment*, aber auch in der Militärsprache, z.B. *artyleria* > *artillerie* / *atak* > *attaque* / *brygada* > *brigade* / *dezertor* > *déserteur* / *fort* > *fort*, *garnizon* > *garnison* u.a.

Englisch kam Anfang des 19. Jhs. in Mode und sicherte sich seinen Platz im polnischen Lexikon mit Wörtern wie *komfort* > *comfort* / *kompost* > *compost* / *partner* > *partner* / *pled* > *plaid* [*Wohndecke*] / *trener* > *trainer* / *tunel* > *tunnel* etc. Dieser Einfluss nahm nach Erlangung der Unabhängigkeit durch Polen 1918 noch zu und erstreckt sich bis heute – wie in den anderen europäischen Sprachen – auf zahlreiche Bereiche des gesellschaftlichen Lebens, so vor allem Handel und Wirtschaft, aber auch Tourismus, Freizeit und – last but not least – Kultur. So haben wir im Polnischen Wörter wie *biznesmen* und *biznesmenka* (sic!; neuerdings zunehmend *bizneswoman*), *lobby*,

- > *anioł* > staropl. *anjel* > starocz. *anjel* > łac. *angelus*, niem. *Engel*,
- > *apostoł* > staropl. *aposztol* > starocz. *apoštol* > łac. *apostolus*, niem. *Apostel*,
- > *biskup* > starocz. *biskup* > staroniem. *biskof*, łac. *episcopus*, niem. *Bischof*,
- > *klasztor* > staropl. *kłasztor* > starocz. *kláštor* > łac. *claustrum*, niem. *Kloster*,
- > *krzyż* > starocz. *kříž* > łac. *crux*, niem. *Kreuz*,
- > *mnich* > przez zachodniosłow. i staroniem. od łac. *monachus*, niem. *Mönch*.

Mniej znany jest fakt, że od założenia państwa polskiego w X w. łacina była językiem kancelarii, a jej znajomość od XVI w. stanowiła część kanonu edukacyjnego szlachty polskiej (*szlachta* > niem. *Geschlecht* [płec]), która coraz wyraźniej dzieliła się na magnaterię, wyższą warstwę bogatej szlachty, i „Sarmatów”, drobną szlachtę zaściankową. Wśród tej ostatniej używanie wyrażań łacińskich, czyli tzw. *makaronizmów*, do wieku XVIII należało do dobrego tonu i będącej w wielkim poważaniu sztuki retorycznej.

Ważnym źródłem wzbogacania słownictwa polskiego był również język niemiecki, począwszy od takich zapożyczeń, związanych z niemieckim osadnictwem wschodnim w XII–XV w., jak w budownictwie *blacha* < niem. *Blech*, *cegła* > niem. *Ziegel*, *dach* > niem. *Dach* / *gmach* > niem. *Gemach* / *rura* > niem. *Rohr* / *śruba* > niem. *Schraube*, lub w życiu gminy *browar* > niem. *Brauerei* / *burmistrz* > niem. *Bürgermeister* / *czynsz* > niem. *Zins* / *gmina* > niem. *Gemeinde* / *jarmark* > niem. *Jahrmarkt* / *ratusz* > niem. *Rathaus* itp. W dzisiejszej polszczyźnie germanizmy stanowią 5,4% słownictwa, jak podaje prof. Walczak. Szczególną kategorię stanowią kalki językowe takie jak *czasopismo* [*czaso-pismo* jak niem. *Zeit-schrift*], *parostatek* [*paro-statek* jak niem. *Dampf-schiff*], *rzeczoznawca* [*rzecz-znawca* jak niem. *Sach-verständiger*], *światopogląd* [*świato-pogląd* jak niem. *Welt-anschauung*].

Wśród elit kulturalnych XVI w. rozpowszechniony był również język włoski oraz, zwłaszcza od XVIII w., francuski. Pocho-dzącej z Włoch królowej Polski Bonie Sforzy (1494–1557) polszczyzna zawdzięcza szereg nazw warzyw, obecnych również w języku niemieckim: *brokuł* > wł. *broccolo*, *kalafior* > wł. *cavolfiore* / *karczoch* > wł. *carciofo* / *sałata* > wł. *insalata* / *szparagi* > wł. *asparago* / *szpinak* > wł. *spinaci*, ale również słowa takie jak *apartament* > wł. *appartamento*. Francuski, który zachował swoją pozycję języka elitarnego aż do drugiej wojny światowej, pozostawił po sobie wiele zapożyczeń w dziedzinie życia dworskiego i miejskiego, takich jak *amant* > franc. *amant* / *bal* > franc. *baller* [tańczyć] / *bilet* > franc. *billet* / *bukiet* > franc. *bouquet* / *komplement* > franc. *compliment*, ale także w języku wojskowym, np. *artyleria* > franc. *artillerie* / *atak*

manager (und *menedżer*), *marketing*, *lider*, oder *fan*, *happening*, *happy-end*, *relaks*, *serial* [TV-Serie], *show* und viele andere. Manche wurden bereits, wie *menedżer*, der polnischen Rechtschreibung angepasst: *jeans* > *dżinsy* oder (auf einem Plakat in Breslau gesehen) *weekend* > *tykend*.

Speziell die Anglizismen im Polnischen (aber auch im Deutschen) werfen nach Ansicht der Danziger Polonistin Prof. Jolanta Maćkiewicz, die Frage auf, ob es in der heutigen globalisierten Welt noch sinnvoll und möglich ist über Wortentlehnungen aus den einzelnen Sprachen zu sprechen, oder aber ob wir es vielmehr mit den sog. Internationalismen zu tun haben, d.h. mit Wörtern, die in mehrere Sprachen mehr oder weniger gleichzeitig eingingen. Für den europäischen Raum reichen die Einschätzungen noch weiter, indem unter Verweis auf gemeinsame Erfahrungen in Krieg und Frieden von einer „europäischen Sprachengemeinschaft“ die Rede ist (Mario Wandruszka). In dieser europäischen Sprachengemeinschaft nimmt das Polnische nach Ansicht des Lubliner Sprachwissenschaftlers Prof. Jerzy Bartmiński eine Grenzstellung zwischen West- und Osteuropa ein, wobei allerdings die Öffnung zum Westen hin überwiege. Das Polnische teile solche „sprachlichen Denkinstrumente“ und „Begriffe zur Konzeptualisierung gesellschaftlicher Phänomene“ (Jerzy Bartmiński) wie *punkt*, *linia*, *forma*, *figura*, *organ*, *reguła*, *program*, *projekt*, *problem*, *metoda* und bediene sich zahlreicher westeuropäischer Formante wie *-cja* (*inwokacja*, *provokacja*, *restauracja*), *-izm* (*kommunizm*, *kapitalizm*, *liberalizm*), *anty-* (*antyfaszysta*), *-post* (*postkommunizm*), *-eks* (*ekspartner*) usw., um nur einige von vielen zu nennen.

> franc. *attaque* / *brygada* > franc. *brigade*, *dezerter* > franc. *déserteur*, *fort* > franc. *fort*, *garnizon* > franc. *garnison* i in.

Język angielski stał się modny na początku XIX w. i zapewnił sobie miejsce w polskim leksykonie słowami takimi jak *komfort* > angl. *comfort* / *kompost* > angl. *compost* / *partner* > angl. *partner* / *pled* > angl. *plaid* / *trener* > angl. *trainer* / *tunel* > angl. *tunnel* itp. Wpływ ten zwiększył się jeszcze bardziej po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. i podobnie jak w innych językach europejskich rozciąga się do dziś na wiele dziedzin życia społecznego, zwłaszcza handel i gospodarkę, ale także turystykę, czas wolny i – last but not least – kulturę. Tak więc w języku polskim mamy takie słowa jak *biznesmen* i *biznesmenka* (sic!; ostatnio coraz częściej *bizneswoman*), *lobby*, *manager* (i *menedżer*), *marketing*, *lider*, czy *fan*, *happening*, *happy-end*, *relaks*, *serial*, *show* i wiele innych. Pisownię niektórych dopasowano już do polskiej ortografii, przykładem może być wspomniany *menedżer*, ale też *jeansy* > *dżinsy* lub (dostrzeżony na plakacie we Wrocławiu) *weekend* > *tykend*.

Szczególnie anglicyzmy w polszczyźnie (ale też w języku niemieckim) skłaniają według gdańskiej polonistki prof. Jolanty Maćkiewicz do zadania pytania, czy w dzisiejszym zglobalizowanym świecie jest jeszcze uzasadnione i możliwe mówienie o zapożyczeniach z poszczególnych języków, czy też raczej mamy do czynienia z tzw. internacjonalizmami, tzn. słowami, które przeniknęły do wielu języków mniej lub bardziej równocześnie. W odniesieniu do obszaru europejskiego opinia ta posuwa się jeszcze dalej, gdy w obliczu wspólnych doświad-

Und das sind gute Nachrichten für die Lektoren des Polnischen als Fremdsprache, die weiterhin auf die europäisch-atlantische Interkomprehension setzen können.

WEITERFÜHRENDE LITERATUR:

- Bartmiński, Jerzy (2000): Pasywne i aktywne paneuropeizmy we współczesnym języku polskim. In: Mazur, Jan (Hg.): Słownictwo współczesnej polszczyzny w okresie przemian, Lublin, S. 109–116
- Maćkiewicz, Jolanta (2010): Wyrazy międzynarodowe (internacjonalizmy) we współczesnym języku polskim. In: Bartmiński, Jerzy (Hg.): Współczesny język polski, Lublin, S. 555–562
- Walczak, Bogdan (2010): Kontakty polszczyzny z językami nieślówiańskimi. In: Bartmiński, Jerzy (Hg.): Współczesny język polski, Lublin, S. 527–539
- Walczak, Bogdan (1999): Zarys dziejów języka polskiego, Wrocław

czeń okresów wojen i pokoju mowa jest o „europejskiej wspólnocie językowej” (Mario Wandruszka). Według lubelskiego językoznawcy prof. Jerzego Bartmińskiego polszczyzna zajmuje w tej europejskiej wspólnocie językowej pozycję graniczną między Europą Zachodnią a Wschodnią, choć dominuje w niej otwarcie na Zachód. Język polski podziela takie „językowe narzędzia myślenia” i „pojęcia dla konceptualizacji zjawisk społecznych” (Jerzy Bartmiński) jak *punkt, linia, forma, figura, organy, reguła, program, projekt, problem, metoda*, a także wykorzystuje liczne zachodnioeuropejskie formanty, takie jak *-cja (inwokacja, prowokacja, restauracja)*, *-izm (komunizm, kapitalizm, liberalizm)*, *anty- (antyfaszysta)*, *-post (postkomunizm)*, *-eks (ekpartner)* etc., aby wymienić tylko kilka z wielu.

I to są dobre wiadomości dla lektorów języka polskiego jako obcego, którzy mogą nadal sięgać do euroatlantyckiej interkomprehensji.

BIBLIOGRAFIA:

- Bartmiński, Jerzy (2000): Pasywne i aktywne paneuropeizmy we współczesnym języku polskim. W: Mazur, Jan (red.): Słownictwo współczesnej polszczyzny w okresie przemian, Lublin, s. 109–116
- Maćkiewicz, Jolanta (2010): Wyrazy międzynarodowe (internacjonalizmy) we współczesnym języku polskim. W: Bartmiński, Jerzy (red.): Współczesny język polski, Lublin, s. 555–562
- Walczak, Bogdan (2010): Kontakty polszczyzny z językami nieślówiańskimi. W: Bartmiński, Jerzy (red.): Współczesny język polski, Lublin, s. 527–539
- Walczak, Bogdan (1999): Zarys dziejów języka polskiego, Wrocław

DER FLORIANER PSALTER ALS SPRACHDENKMAL VON EUROPÄISCHER DIMENSION

PSALTERZ FLORIAŃSKI JAKO ZABYTEK JĘZYKOWY O WYMIARZE EUROPEJSKIM

RUDOLF HANAMANN

DE

Der Florianer Psalter ist wohl das bedeutendste Denkmal am Beginn der polnischen Schriftlichkeit. Aus diesem Grunde wird er auch als eine der größten Kostbarkeiten in der Warschauer Nationalbibliothek seit Erwerb durch die Republik Polen im Jahre 1931 aufbewahrt. Mit seinen drei Sprachen Latein, Polnisch und Deutsch spiegelt er europäische Interkulturalität sehr gut wider. Seine prächtige buchmalerische Ausstattung im ersten Teil ist wahrhaft königlich, er war höchstwahrscheinlich Königin Hedwig, gestorben 1399, gewidmet. Besonders der Adel dachte kaum in national(istisch)en, sondern immer schon in größeren europäischen Kategorien, bedingt durch die zum Teil verstreuten Besitzungen und die weitverzweigten Familienbande. Hedwig wuchs bereits mit den beiden Volkssprachen Polnisch und Deutsch auf, aber auch die ehemalige polnische Königshauptstadt Krakau war im ausgehenden Mittelalter und der frühen Neuzeit von Slawen, Deutschen und Juden besiedelt. Neben den Psalmen und Cantica enthält der Codex unter anderem auch einen zeitgenössischen Kommentar des Ludolf von Sachsen, der als Prolog I fungiert.

Eine weitere Besonderheit des Denkmals ist seine Bruchstelle im Psalm 101,18: Der erste Teil ist mittelhochdeutsch, der zweite weist dann schon frühneuhochdeutsche Züge auf. Aufgrund fehlender Angaben im Codex selbst ist eine genaue Datierung aus sprachwissenschaftlicher Sicht unmöglich, doch wird von einer Abfassungszeit an der Wende vom 14. zum 15. Jahrhundert ausgegangen. Eine eindeutige Zuordnung nimmt allerdings die polnische Kunsthistorikerin Ewa Śnieżyńska-Stolot vor. Sie schließt aus der Miniaturmalerei auf ein genaues Abfassungsdatum (Beginn der Arbeiten am 16. September 1398) und gibt auch mit Bartłomiej aus Jasło eine konkrete Künstlerpersönlichkeit an, die für den ersten Teil der Handschrift verantwortlich zeichnete. Auch die Orte, die im Rahmen des Florianer Psalters genannt werden müssen, haben europäische Dimensionen: Glatz, Krakau, die Region Böhmen und St. Florian bei Linz. Der erste Teil des Denkmals könnte im Glatzer Kloster Mons Mariae der Augustiner Chorherren entstanden sein, bevor er dann im neugegründeten Filial-Kloster

PL

Psalterz floriański jest prawdopodobnie najważniejszym zabytkiem językowym z początkowego okresu polskiego piśmiennictwa. Z tego powodu jest on przechowywany w Bibliotece Narodowej w Warszawie jako jeden z największych skarbów od czasu jego nabycia przez Rzeczpospolitą Polską w 1931 roku. Dzięki trzem językom: łacińskiemu, polskiemu i niemieckiemu bardzo dobrze odzwierciedla on europejską międzykulturowość. Wspaniałe ilustracje w jego pierwszej części są prawdziwie królewskie, najprawdopodobniej poświęcono je królowej Jadwidze, która zmarła w 1399 roku. Zwłaszcza szlachta, głównie ze względu na częściowo rozproszony majątek i szeroko rozgałęzione więzi rodzinne, nie myślała raczej w kategoriach narodowych, lecz zawsze w szerszych kategoriach europejskich. Jadwiga dorastała w dwóch językach narodowych, polskim i niemieckim, również jednak w dawnej stolicy Królestwa Polskiego – Krakowie – osiedlali się w późnym średniowieczu i na początku czasów nowożytnych Słowianie, Niemcy i Żydzi. Oprócz psalmów i kantyków kodeks zawiera m.in. ówczesny komentarz Ludolfa z Saksonii, występujący jako Prolog I.

Inną osobliwością tego zabytku jest pewien przełom językowy w Psalmie 101,18: pierwsza część jest w języku średnioniemieckim, druga zaś wykazuje wczesne cechy nowoniemieckie. Ze względu na brak informacji w samym kodeksie dokładne datowanie z językoznawczego punktu widzenia nie jest możliwe, można jednak założyć, że został on napisany na przełomie XIV i XV wieku. Jednak polski historyk sztuki Ewa Śnieżyńska-Stolot wystawia jednoznacznie świadectwo powstania. Na podstawie miniatury ilustracyjnej ukazuje ona dokładną datę powstania kompozycji (początek prac nad Psalterzem w dniu 16 września 1398 roku), a także wskazuje konkretną osobę artysty, którym miał być Bartłomiej z Jasła, odpowiedzialny za pierwszą część rękopisu. Również miejsca, które muszą być wymienione w połączeniu z Psalterzem floriańskim, mają wymiar europejski: Kłodzko, Kraków, Czechy i St. Florian koło Linzu. Pierwsza część zabytku mogła powstać w klasztorze Mons Mariae, zanim mogła zostać ukończona w nowo powstałym klasztorze filialnym na krakowskim Kazimierzu.

Foto: Aureliusz Marek Pędziwoł

im Krakauer Stadtteil Kazimierz, fertiggestellt worden sein könnte. Schließlich wurde er dann im Austausch mit weiteren Klöstern dieses Ordens nach St. Florian bei Linz gebracht.

Des Weiteren sind sprachliche Auffälligkeiten zu konstatieren: So ist die äußerst seltene *fp*-Graphie für das durch die zweite Lautverschiebung aus *p* entstandene *pf* im ersten Teil des Florianus sowohl in der Prager Dalimil-Chronik (z.B. *kamfp*) als auch in Vergleichstexten aus Krakau, wie dem dortigen Stadtbuch (z.B. *fpeninge*), vereinzelt zu finden. Auch wird für den polnischen Text eine alttschechische Vorlage angenommen, was den Kreis der beteiligten Volkssprachen noch erweitert. Die deutsche Übersetzung kann ebenfalls in einen größeren Rahmen eingeordnet werden, sie gehört in die von K. E. Schöndorf zusammengestellte Schlesisch-Böhmische Gruppe, in der es Vorgänger-Handschriften gibt, die dem Florianus also als Vorlage gedient haben können, z.B. der Patschkau-Psalter aus dem Jahre 1340 oder ein Wiener Manuskript. Daneben aber auch Nachfolge-Codices, die sich dann ihrerseits auf den deutschen Text des Florianus stützen, wie z.B. Psalter-Handschriften aus Olmütz oder Stuttgart.

W końcu został on w ramach wymiany z dalszymi klasztorami tego samego zakonu przywieziony do St. Florian koło Linzu.

Ponadto należy zwrócić uwagę na specyficzne cechy językowe: Niezwykle rzadki grafem *fp* dla zapisu powstałego w wyniku drugiej przesuwki spółgłoskowej *pf* z *p* można znaleźć sporadycznie w pierwszej części Psalterza zarówno w praskiej Kronice Dalimila (np. *kamfp*), jak i w tekstach porównawczych z Krakowa, np. w tamtejszej księdze miasta (np. *fpeninge*). Przyjmuje się również, że dla tekstu polskiego posłużono się wzorem staroczeskim, co jeszcze bardziej poszerza krąg uczestniczących w nim języków. Tłumaczenie niemieckie można również umieścić w szerszym kontekście, należy ono do grupy śląsko-bohemskiej opracowanej przez K. E. Schöndorfa, w której znajdują się wcześniejsze rękopisy, które mogły służyć jako wzory dla naszego Psalterza, np. Psalterz paczkowski z 1340 r. lub Rękopis Wiedeński. Oprócz tego istnieją też dalsze kodeksy, które z kolei opierają się na niemieckim tekście Psalterza floriańskiego, jak np. rękopisy Psalterza z Ołomuńca czy Stuttgartu.

Von besonderer Bedeutung sind in diesem Zusammenhang auch die lexikalischen Interferenzen der beiden volkssprachigen Teiltexthe des Codex. Dabei können die deutsche und die polnische Übersetzung eines lateinischen Begriffs identisch sein, z.B., indem im Polnischen ein Lehnwort aus dem Deutschen steht: Für das lat. *caleptra* steht im Deutschen *helm* und im Polnischen nahezu gleiches *hełm*. Sehr selten steht im Deutschen ein Lehnwort aus dem Polnischen: Dem lat. *iumentum* entspricht dt. *kobil* („Stute“) und poln. *kobyła*. Die Identität kann aber auch durch gemeinsamen Erbwortschatz gegeben sein: Lat. *angelus* hat die deutsche Übersetzung *engel* und im Polnischen steht *anioł / anjeł*. Oder diese wird durch Lehnübersetzungen hervorgerufen: Dem lat. *magniloquus* entspricht dt. *gros dink redende* und gleichgebauter poln. *wielikie rzeczy mówiący*. Es kann aber auch eine gemeinsame Interpretation bei der Wahl des semantischen Akzents vorliegen: So wird das lat. *novellus* einmal mit *neu* (Dt.) und *nowy* (Poln.) wiedergegeben, an anderer Stelle steht deutsch *iunk* und polnisch *młody* („jung“).

Durch diese kurzen Ausführungen konnte gezeigt werden, dass der Florianer Psalter ein gutes Beispiel für Interkulturalität im europäischen Kontext an der Schwelle vom Mittelalter zur frühen Neuzeit darstellt.

WEITERFÜHRENDE LITERATUR:

Hanamann, Rudolf (2010): Der deutsche Teil des Florianer Psalters. Sprachanalyse und kulturgeschichtliche Einordnung, Frankfurt a.M. u.a. (= Regensburger Beiträge zur deutschen Sprach- und Literaturwissenschaft)
Seyferth, Sebastian (Hg., 2014): Umbrüche innerhalb der Schriftlichkeit in profanen und sakralen Übersetzungstexten des Deutschen, Tschechischen und Polnischen vom 15.–17. Jahrhundert, Hildesheim (= Westostpassagen, Slawistische Forschungen und Texte)
Śnieżyńska-Stolot, Ewa (2011): Psalterz Floriański z punktu widzenia historyka sztuki. In: Rocznik Biblioteki Narodowej, Bd. 42, S. 87–92

Szczególne znaczenie w tym kontekście mają również interferencje leksykalne części polsko- i niemieckojęzycznej kodeksu przejętych z języków ludowych. Przy tym niemiecki i polski przekład łacińskiego terminu może być identyczny, np. poprzez użycie wyrazu zapożyczonego z niemieckiego w tekście polskim: łacińskiemu słowu *caleptra* odpowiada w niemieckim *helm*, a w polskim prawie taki sam *hełm*. Bardzo rzadko zdarza się, aby słowo zapożyczone z języka polskiego przyjęło się w języku niemieckim: łac. *iumentum* odpowiada w niemieckim *kobil* („klacz“) i polska *kobyła*. Tożsamości można jednak dopatrywać się również we wspólnym słownictwie dziedzicznym: łac. *angelus* odpowiada niemiecki *engel*, a w języku polskim *anioł / anjeł*. Albo też można doszukiwać się jej również w kalkach językowych: łac. *magniloquus* jest odpowiednikiem niemieckiego *gros dink* i identycznie skonstruowanego polskiego wyrażenia *wielikie rzeczy mówiący*. Może być jednak także wspólna interpretacja w przypadku akcentu semantycznego: i tak więc łac. *novellus* odtwarza się z jednej strony przy pomocy *neu* (niem.) i *nowy* (pol.), z drugiej zaś niemieckim *iunk* i polskim *młody*.

Dzięki tym krótkim wywodom można było wykazać, że Psalterz floriański jest dobrym przykładem interkulturalności w kontekście europejskim na przełomie średniowiecza i czasów nowożytnych.

LITERATURA DO TEMATU:

Hanamann, Rudolf (2010): Der deutsche Teil des Florianer Psalters. Sprachanalyse und kulturgeschichtliche Einordnung, Frankfurt n.M. i in. (= Regensburger Beiträge zur deutschen Sprach- und Literaturwissenschaft)
Seyferth, Sebastian (red., 2014): Umbrüche innerhalb der Schriftlichkeit in profanen und sakralen Übersetzungstexten des Deutschen, Tschechischen und Polnischen vom 15.–17. Jahrhundert, Hildesheim (= Westostpassagen, Slawistische Forschungen und Texte)
Śnieżyńska-Stolot, Ewa (2011): Psalterz Floriański z punktu widzenia historyka sztuki. W: Rocznik Biblioteki Narodowej, T. 42, s. 87–92

Berichte / Sprawozdania

SPRACHEN LERNEN DURCH PERSÖNLICHE BEGEGNUNGEN UND ERFAHRUNGEN

NAUKA JĘZYKÓW POPRZEZ OSOBISTE SPOTKANIA I DOŚWIADCZENIA

STEFANIE PATRON

DE

AKTIVE SENIOREN – GRENZÜBERGREIFENDES MARKETING IM RAHMEN DES EHRENAMTES

Menschen im Alter von 55+ und mit Interesse an Kultur, Tourismus, Bildung oder Gesundheitsfürsorge des Nachbarlandes Polen stehen im Mittelpunkt des Interreg-Projekts „Aktive Senioren! Grenzübergreifendes Marketing für das Angebot der Kultur-, Tourismus-, Bildungsinstitutionen und der Gesundheitsfürsorge im polnisch-sächsischen Grenzraum im Rahmen des Ehrenamtes“. Das im Juni 2019 gestartete Projekt führt das Internationale Begegnungszentrum (IBZ) St. Marienthal gemeinsam mit dem polnischen Lead Partner, der Agentur KARR (Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.), durch.

Insgesamt werden 100 Personen (50 deutsche/50 polnische) in einer 3x2-tägigen Weiterbildung qualifiziert. Während der Seminare erfahren die Teilnehmenden u.a. mehr über das kulturell-touristische Angebot der deutsch-polnischen Grenzregion. Sie lernen darüber hinaus Partner von ausgewählten Kulturstätten, Sehenswürdigkeiten und Bildungseinrichtungen kennen und entwerfen gemeinsam mit ihnen mögliche Werbemaßnahmen. Das Thema „Digitale Medien“ wird anhand von praktischen Übungen beleuchtet und ausprobiert. Zudem werden die Teilnehmenden einen Einblick in die Presse- und Öffentlichkeitsarbeit durch praxiserfahrene Referenten erhalten. Neben diesen inhaltlichen Themen bleibt auch noch ausreichend Zeit für den persönlichen deutsch-polnischen Austausch. Die Seminare werden konsekutiv übersetzt.

Begleitet werden die Seminare von einem Polnischkurs auf deutscher Seite und einem Deutschkurs auf polnischer Seite.

„Wir haben bisher sehr viele positive Rückmeldungen zu dem Projekt erhalten. Es gibt ein großes Interesse seitens der deutschen Teilnehmenden sich ehrenamtlich als Botschafter für

PL

AKTYWNI SENIORZY – TRANSGRANICZNY MARKETING W RAMACH PRACY SPOŁECZNEJ

Osoby w wieku powyżej 55 lat i zainteresowane kulturą, turystyką, edukacją lub opieką zdrowotną w sąsiednim kraju – Polsce – są grupą docelową projektu Interreg „Aktywni seniorzy! Marketing transgraniczny dla oferty kulturalnej, turystycznej, edukacyjnej i ochrony zdrowia w polsko-saksońskim regionie przygranicznym w ramach wolontariatu”. Projekt rozpoczął się w czerwcu 2019 r. i jest realizowany przez Międzynarodowy Dom Spotkań (IBZ) St. Marienthal wraz z polskim partnerem prowadzącym, agencją KARR (Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.).

W sumie 100 osób (po 50 ze strony niemieckiej i polskiej) uzyska podwyższenie kwalifikacji w ramach trzech 2-dniowych kursów. Podczas seminariów uczestnicy dowiedzą się m.in. więcej na temat oferty kulturalnej i turystycznej regionu pogranicza polsko-niemieckiego. Poznają oni również partnerów z wybranych instytucji kultury, turystyki i edukacji oraz wspólnie z nimi opracowują możliwe działania reklamowe. Temat „media cyfrowe” zostanie przedstawiony i wypróbowany na podstawie praktycznych ćwiczeń. Ponadto uczestnicy otrzymają od doświadczonych prelegentów wgląd w pracę medialną i public relations. Oprócz tych tematów merytorycznych, będzie też wystarczająco dużo czasu na osobistą wymianę polsko-niemiecką. SeminaRIA będą tłumaczone konsekwentnie.

SeminiARIom towarzyszy kurs języka polskiego po stronie niemieckiej i kurs języka niemieckiego po stronie polskiej.

„Do tej pory otrzymaliśmy wiele pozytywnych opinii na temat projektu. Niemieccy uczestnicy są bardzo zainteresowani wolontariatem jako ambasadorzy polsko-niemieckiego pogranicza i nauką języka polskiego”, mówi dr Michael Schlitt,

die deutsch-polnische Grenzregion zu engagieren sowie die polnische Sprache zu lernen“, so der Vorstandsvorsitzende des IBZ St. Marienthal, Dr. Michael Schlitt.

Gerade die Sprachkurse sind ein wichtiger Teil des Projektes, da die Teilnehmenden dort die Grundlagen der deutsch-polnischen Kommunikation erhalten. Diese können sie dann direkt in den Seminaren oder Studienreisen anwenden. Das erhöht die Motivation sowie den Erfolg.

Seit April 2020 werden innerhalb des Projektes insgesamt 10 Studienreisen (5 nach Polen/5 nach Deutschland) zu 20 Institutionen und Einrichtungen durchgeführt. Damit erhalten die Teilnehmenden wichtige Informationen, um anschließend als ehrenamtliche Botschafter*innen für die Nachbarregion werben zu können.

Das Projekt endet im Juni 2021. Die Abschlussveranstaltung wird voraussichtlich im Mai 2021 stattfinden.

Mit diesem Projekt sollen die Senior*innen ihr touristisches und kulturelles Wissen über das Nachbarland erweitern, die Nachbarsprache lernen und direkt anwenden sowie die Angebote auch verstärkt selber nutzen und im Rahmen ihrer Möglichkeiten weiter bewerben. Dies trägt auch zu einer Stärkung der aktiven, grenzübergreifenden Integration der Bürger*innen und Institutionen bei.

Die Teilnahme an den Veranstaltungen, Seminaren und Studienreisen ist kostenlos für die Seminarreihe verfügbar.

przewodniczący zarządu IBZ St. Marienthal.

Zwłaszcza kursy językowe są ważną częścią projektu, ponieważ uczestnicy otrzymują tam podstawy komunikacji polsko-niemieckiej. Następnie mogą je zastosować bezpośrednio w trakcie seminariów lub wyjazdów studyjnych. Zwiększa to motywację i szansę na sukces.

Od kwietnia 2020 r. w ramach projektu przeprowadzono łącznie 10 wyjazdów studyjnych (5 w Polsce i 5 w Niemczech) do 20 instytucji. Dostarczyło to uczestnikom ważnych informacji, dzięki czemu mogą oni teraz jako społeczni ambasadory argumentować na rzecz regionu sąsiedzkiego

Projekt kończy się w czerwcu 2021 r. Impreza zamykająca odbędzie się prawdopodobnie w maju 2021 r.

Dzięki temu projektowi seniorzy mają poszerzyć swoją wiedzę turystyczną i kulturową na temat sąsiedniego kraju, uczyć się języka sąsiada i stosować go bezpośrednio, a także korzystać samemu z ofert i promować je w miarę swoich możliwości. Przyczynia się to również do wzmocnienia aktywnej, transgranicznej integracji obywateli* i instytucji.

Udział w wydarzeniach, seminariach i wyjazdach studyjnych jest w ramach projektu bezpłatny.

Foto: IBZ St. Marienthal

KONTAKT:

Internationales
Begegnungszentrum
St. Marienthal
Stefanie Patron
Tel.: (0049) 35823 77 252
patron@ibz-marienthal.de
Foto: IBZ St. Marienthal

SCHNUPPERSEMINAR „INTERKULTURELLE KOMMUNIKATION DEUTSCHLAND-POLEN“ AM KOKOPOL

SEMINARIUM PRÓBNE „NIEMIECKO-POLSKA KOMUNIKACJA MIĘDZYKULTUROWA“ PRZY KOKOPOL

JULIA SCHU, ALEXANDER GOLEC

DE

Vom 11. bis zum 12. September 2020 fand die Auftaktveranstaltung des im Juli gegründeten Kompetenz- und Koordinationszentrums (KoKoPol) im Internationalen Begegnungszentrum St. Marienthal in Ostritz/Sachsen statt. Noch vor Tagungsbeginn gab es für Studierende die Möglichkeit ein Schnupperseminar unter dem Titel „Interkulturelle Kommunikation Deutschland-Polen“ zu besuchen. Dozenten waren Prof. Dr. Fred Schulz und Prof. Dr. Aleksander-Marek Sadowski, beide von der Hochschule Zittau/Görlitz.

Im einführenden Teil von Prof. Schulz wurden die verschiedenen Ebenen von Kommunikation und Kultur sowie verschiedene Arten von Kulturen (z.B. polychrone vs. monochrome Kulturen) dargestellt. Diese theoretischen Inhalte wurden an praktischen Beispielen oder Anekdoten verdeutlicht, wie die Unterschiede und Gemeinsamkeiten bei deutschen und polnischen Weihnachtsfeiern, beispielsweise die Wahl des Essens. Daran anknüpfend wurden die Unterschiede zwischen den alltäglichen deutschen und polnischen Begrüßungen thematisiert.

Vom breiteren Kontext der Interkulturalität aus wurde auf Sprache(n) fokussiert, u.a. die Präpositionen *na* und *auf* bzw. *an*. Diese sind interessant, weil Präpositionen in verschiedenen Sprachen häufig einen vergleichbaren Bedeutungskern besitzen, aber gleichzeitig in zahlreichen semantischen Varianten vorliegen, die für Sprachlerner*innen eine wirkliche Hürde darstellen. Prof. Sadowski nahm Bezug auf die Sprachgeschichte und mögliche Gründe für sprachliche Unterschiede, die er z.B. in den Lebensumständen der Sprechergruppen sah (z.B. Leben in den Bergen oder am Wasser) und zeigte einen linguistischen Zugang zur Interkulturalität auf.

Die unterschiedlichen sprachlichen sowie beruflichen Hintergründe der engagierten Teilnehmer*innen trugen zu einer

PL

W dniach od 11 i 12 września 2020 r. odbyła się konferencja inauguracyjna założonego w czerwcu Centrum Kompetencji i Koordynacji Języka Polskiego (KoKoPol) przy Międzynarodowym Centrum Spotkań St. Marienthal w miejscowości Ostritz w Saksonii. Jeszcze przed jego rozpoczęciem studenci otrzymali możliwość uczestniczenia w seminarium próbnym pod nazwą „Niemiecko-polska komunikacja międzykulturowa”. Prowadzącymi byli prof. dr Fred Schulz i prof. dr Aleksander-Marek Sadowski, obydwaj Wyższej Szkoły Nauk Stosowanych Zittau/Görlitz.

W części wprowadzającej zostały przedstawione przez prof. Schulza różne poziomy komunikacji i kultury oraz różne rodzaje kultur (np. kultury polichroniczne vs. monochroniczne). Treści teoretyczne poparte zostały praktycznymi przykładami lub anegdotami, jak np. różnice i podobieństwa w świętowaniu Bożego Narodzenia w Niemczech i w Polsce, na przykład dobór potraw. W połączeniu z tym zostały poruszone różnice pomiędzy niemieckimi i polskimi sposobami powitań w dniu powszednim.

Na tle tego szerszego kontekstu interkulturowości skoncentrowano się na języku(-ach), m.in. na przyimkach *na* i *auf* czy też *an*. Jest to o tyle interesujące, że przyimki w różnych językach posiadają często porównywalny rdzeń znaczeniowy, lecz jednocześnie podlegają licznym semantycznym wariantom, jakie dla uczących się języka stanowią prawdziwą barierę. Prof. Sadowski odniósł się do historii języka i wymienił możliwe przyczyny różnic językowych, które dostrzega np. w warunkach życia poszczególnych grup użytkowników języka (np. życie w górach czy nad wodą), ukazując przy tym lingwistyczne podejście do interkulturowości.

Różne tło językowe i zawodowe zaangażowanych w seminarium uczestników przyczyniło się do stworzenia dobrej

DIE NATUR IN MARIENTHAL
LÄDT ZUM
INNEHALTEN EIN.

/

PRZYRODA W MARIENTHAL
SKŁANIA DO ZADUMY.

guten Lernatmosphäre bei, in einem regen Austausch konnten verschiedene Perspektiven auf einzelne Aspekte von Kultur und Sprache beleuchtet werden. Zusammenfassend lässt sich sagen, dass das Schnupperseminar sowohl für Slavisten als auch für Fachfremde, Polnischlerner*innen oder -interessierte sehr aufschlussreich war. Es gab einen Einblick in das Gebiet der transkulturellen Studien, zeigte aber auch die kulturellen Unterschiede und Gemeinsamkeiten auf, die sich eben auf sprachlicher Ebene widerspiegeln. Am Ende des Seminars hatten die Teilnehmer*innen das Gefühl, für solche transkulturellen Phänomene sensibilisiert worden zu sein. Über das fachliche Wissen hinaus war das Seminar für Studierende auch eine gute Möglichkeit, Kontakte in der akademischen Welt zu knüpfen. Gerade in Verbindung mit der anschließenden Eröffnungstagung bot sich eine gute Gelegenheit, Anregungen fürs Studium zu sammeln und vertiefte Einblicke in polonistische Fragestellungen zu gewinnen.

atmosphäre do nauki. W ramach ożywionej wymiany można było zbadać różne perspektywy dotyczące poszczególnych aspektów kultury i języka.

Podsumowując należy stwierdzić, że seminarium próbne było bardzo pouczające zarówno dla slawistów, jak również dla osób z innych dziedzin, uczących się języka polskiego lub zainteresowanych tym językiem. Umożliwiło wgląd w dziedzinę studiów transkulturowych, ale także pokazało różnice i podobieństwa kulturowe, które mają swoje odzwierciedlenie na poziomie językowym. Pod koniec seminarium uczestnicy* mieli poczucie, że zostali uwrażliwieni na tego typu zjawiska transkulturowe. Oprócz możliwości zdobycia wiedzy zawodowej, seminarium było również dobrą okazją do nawiązania kontaktów w środowisku akademickim. Zwłaszcza w związku z odbywającą się bezpośrednio po nim konferencją inauguracyjną, była to dobra okazja do zebrania pomysłów na studia i uzyskania głębszego wglądu w zagadnienia polonistyczne.

Lektüren / Lektury

JUSTYNA MALEC-ŁAKSA, JULIA RYCHLIK,
„ROZMAWIAMY PO POLSKU“

MAGDALENA TELUS

DE

„Rozmawiamy po polsku“ [*Wir sprechen Polnisch*] ist eine Sammlung von 100 Dialogen aus dem täglichen Leben: Situationen auf der Arbeit, Gespräche mit Kollegen, romantische Abendessen und Streitigkeiten junger Ehepaare, Beziehungsprobleme, Plaudern mit einer Freundin... Im Mittelpunkt steht die polnische Alltagssprache der Gegenwart – Phrasen wie „*to nie ma sensu*“ [*es macht keinen Sinn*], „*baw się dobrze*“ [*viel Spaß*], „*kto by pomyślał*“ [*wer hätte das gedacht*] oder „*daj mi znać*“ [*lass mich es wissen*], um die herum Szenen aus dem Leben der polnischen Zwanzig- und Dreißigjährigen aufgebaut wurden.

Jeder Dialog besteht aus etwa hundert Wörtern, von denen ein großer Teil im „Wörterbuch“ am Seitenrand ins Englische übersetzt wurde. Unter dem Dialog gibt es zwei oder drei Übungen in den Formaten wahr/falsch, Text vom Hören oder mit passenden Wörtern aus der Textbox ergänzen, die richtige Wortdefinition oder grammatische Form wählen usw. Am Ende steht jeweils die Aufgabe, die gegebene Phrase in einer vorgegebenen Kommunikationssituation zu verwenden. Die Aufnahmen können von der Website des Verlags heruntergeladen werden (was allerdings etwas zeitaufwändig ist). Das Buch kann für die autodidaktische Arbeit oder als Zusatzmaterial für einen Kurs in Polnisch als Fremdsprache empfohlen werden. Im letzteren Fall kann die Lehrkraft noch früher als auf dem deklarierten A1+/A2-Niveau danach greifen, bei Themen wie „sich verabreden“, „Kompliment aussprechen“, „Urlaub planen“ und vielen anderen. Die vorgelegte Dialogsammlung basiert nicht auf einer Progression, so dass die einzelnen Dialoge selektiv eingesetzt werden können. Der methodische Vorteil liegt in der einfachen Struktur der Kapitel und Wiederholbarkeit der Elemente: Die Präsentation jedes Dialogs, der eine bestimmte Phrase enthält, sowie des Glossars und der Übungen umfasst jeweils zwei Seiten. Dies ist ein gutes Pensum um selbstständig zu arbeiten. Die grafische Gestaltung ist sparsam, was je nach ästhetischer Präferenz und gewählter didaktischer Philosophie ein Nachteil, aber auch ein Vorteil sein kann.

Die Innovation der Autorinnen und die Stärke der Publikation besteht darin, junge Menschen, die Polnisch als Fremdsprache

PL

„Rozmawiamy po polsku“ to zbiór 100 dialogów z życia codziennego: sytuacje w pracy, rozmowy z kolegami i koleżankami ze studiów, romantyczne kolacje i spory młodych małżeństw, rozsterki w relacjach z partnerem, ploteczki z koleżanką... W centrum uwagi stoi współczesna polszczyzna potoczna – frazy typu „*to nie ma sensu*”, „*baw się dobrze*”, „*kto by pomyślał*” czy „*daj mi znać*”, wokół których nadbudowane są sceny z życia polskich dwudziesto- i trzydziestolatków.

Każdy dialog to około stu słów, z których duża część przetłumaczona jest w umieszczonym na marginesie „Słowniku” na język angielski. Pod dialogiem zamieszczone są dwa lub trzy ćwiczenia w formatach „prawda/fałsz”, uzupełnianie tekstu ze słuchu lub wyrazami z ramki, wybór poprawnej definicji słowa czy formy gramatycznej itp. Ostatnie ćwiczenie stanowi każdorazowo zachętę do użycia danej frazy w określonej sytuacji komunikacyjnej. Nagrania można pobrać ze strony wydawnictwa (jest to jednak trochę czasochłonne).

Książka może być rekomendowana do pracy autodydaktycznej lub jako materiał dodatkowy na kursie języka polskiego jako obcego. W tym drugim przypadku lektor może sięgnąć po nią nawet wcześniej niż deklarowany poziom A1+/A2, przy tematach takich jak „umawiamy się na spotkanie”, „mówimy komplement”, „planujemy urlop” i wiele innych. Prezentowany zbiór dialogów nie opiera się na progresji, można więc do nich sięgać wybiórczo. Metodyczną zaletą jest prosta struktura rozdziałów i powtarzalność elementów: prezentacja każdego dialogu, zawierającego określoną frazę, wraz ze słowniczkiem i ćwiczeniami zajmuje dwie strony. Jest to więc dobre zadanie dodatkowe do pracy samodzielnej. Szata graficzna jest skromna, co w zależności od preferencji estetycznych i przyjętej filozofii dydaktycznej może być wadą ale też zaletą.

Innowacją autorek i silną stroną publikacji jest zaproszenie młodych osób uczących się języka polskiego jako obcego w Polsce, pracujących tu lub studiujących, do świata ich polskich rówieśników. Zaprezentowany język potoczny staje się kluczem do tego świata, zebrane frazy otwierają niejako określone sytuacje komunikacyjne. Inna rzecz, że sytuacje te okazują się dość „płytkie”: nie ma w nich miejsca na drażnienie dra-

in Polen lernen, hier arbeiten oder studieren, in die Welt ihrer polnischen Altersgenossen einzuladen. Die präsentierte Umgangssprache wird zu einem Schlüssel zu dieser Welt, die gesammelten Phrasen eröffnen sozusagen bestimmte Kommunikationssituationen. Eine andere Sache ist, dass sich diese Situationen als ziemlich „oberflächlich“ erweisen: Es gibt keinen Raum für Drama und Konflikt. Die menschlichen Beziehungen präsentieren sich als korrekt und... das genügt. Die Welt junger polnischer Frauen und Männer ist oft die Arbeitswelt im Konzern, eine Welt knapper Fristen, kurzer Treffen nach Feierabend, eine Welt, in der man Andere nicht mit den eigenen Problemen aufhält. Neben all den didaktischen Vorzügen erweist sich „Rozmawiamy po polsku“ als eine spezifische Aufzeichnung einer Generation.

matów i konfliktów. Relacje międzyludzkie okazują się poprawne i... to wystarczy. Świat młodych Polek i Polaków to często świat korporacji, świat napiętych terminów, krótkich spotkań po pracy, świat, w którym swoimi problemami nie obarcza się innych. Obok wszystkich zalet dydaktycznych „Rozmawiamy po polsku” okazuje się również swoistym zapisem pokolenia.

DAS BESPROCHENE BUCH /

OMAWIANA POZYCJA:

Łaksa, Justyna;

Rychlik, Julia (2020):

Rozmawiamy po polsku.

100 dialogów + ćwiczenia.

Język polski dla obcokrajowców

A1/A2,

Lublin: Episteme, 124 S.

ISBN: 978-83-65172-60-0

DIETER BINGEN, „DENK MAL AN POLEN“

GUNNAR HILLE

DE

War schon der von Dieter Bingen, Autor des vorliegenden Essays, und Florian Mausbach 2017 initiierte Aufruf zur Errichtung eines Denkmals für die zwischen 1939 und 1945 von Deutschen an Polen verübten Gräueltaten die Frucht langer wissenschaftlicher Debatten über das deutsch-polnische Verhältnis, so ist der Essay selbst die Frucht eines bereits umfangreichen Forscherlebens zu ebendiesem Verhältnis.

Dieter Bingen, langjähriger Direktor des Deutschen Polen-Instituts in Darmstadt und Professor an der Hochschule Zittau/Görlitz, war Zeit seines Forscherlebens Mahner und Versöhner im bilateralen Verhältnis zwischen Deutschland und Polen. Die von ihm und Mausbach mit dem Aufruf offiziell gestartete Initiative, die von Prominenten wie Rita Süßmuth und Wolfgang Thierse tatkräftig unterstützt wurde, führte nach langer öffentlicher Debatte am 30. Oktober 2020 zum Beschluss des Bundestages, in Berlins Mitte ein Denkmal ausschließlich für die Erinnerung an das den polnischen Nachbarn von Deutschen während des Krieges zugefügte Leid zu errichten. Der breite Konsens innerhalb der demokratischen Parteien (nur die etwas geschichtsblinde AfD stimmte erwartungsgemäß dagegen) lässt die seit dem Aufruf von 2017 geführte kontroverse Diskussion, ob nicht ein Denkmal für alle leidtragenden Völker errichtet werden sollte, vergessen. Die besondere Opferrolle Polens im Zweiten Weltkrieg und damit die Richtigkeit der Entscheidung des Bundestages stellt Bingen im vorliegenden Essay faktenreich und einfühlsam vor, benennt aber auch äußere Gründe für die ablehnende Haltung gegenüber Polen in Deutschland schon während der Weimarer Republik (so die Behandlung der deutschen Minderheit).

Bingen arbeitet schlüssig heraus, auch dieses die Frucht jahrzehntelanger wissenschaftlicher Forschung und Versöhnungsarbeit seitens des Autors, dass es einer deutlichen „Geste der Zuwendung“, eines „in die Höhe ragenden Stolpersteins“ bedürfe, um zu einer weiteren Normalisierung im bilateralen Verhältnis zu gelangen. Das Denkmal könne und solle kein „Schlussstein“, keine „Grabplatte für Erinnerung“ sein, im Gegenteil. Ein solches Denkmal an einem herausgehobenen Ort der deutschen Hauptstadt, „von der im 19. und 20. Jahrhundert der Schrecken für Polen ausging“, rufe „nach weiterer

PL

O ile już zainicjowany w 2017 r. apel Dietera Bingena, autora omawianego eseju, i Floriana Mausbacha, aby wznieść pomnik dla upamiętnienia zbrodni popełnionych przez Niemców na Polakach między 1939 a 1945 rokiem, był owocem długich debat naukowych o stosunkach polsko-niemieckich, o tyle sam omawiany esej jest owocem bogatego życia naukowca, poświęconego właśnie tym stosunkom.

Dieter Bingen, wieloletni dyrektor Instytutu Spraw Polskich w Darmstadt i profesor Wyższej Szkoły w Zittau/Görlitz, przez całe swoje życie naukowe był tym, który ostrzegał i wzywał do pojednania w dwustronnych stosunkach między Niemcami a Polską. Oficjalnie zapoczątkowana przez niego i Mausbacha tym apelem inicjatywa, aktywnie wspierana przez osoby tak znane jak Rita Süßmuth i Wolfgang Thierse, doprowadziła po długiej debacie publicznej do uchwały Bundestagu z 30 października 2020 roku o wzniesieniu w centrum Berlina pomnika specjalnie dla upamiętnienia cierpień zadanych podczas wojny przez Niemców polskim sąsiadom. Szeroki konsensus w partiach demokratycznych (tylko AfD, mało wrażliwa na historię, zagłosowała, zgodnie z oczekiwaniami, przeciwko uchwale) sprawia, że w niepamięć odchodzi kontrowersyjna dyskusja, jaka toczyła się od 2017 roku, kiedy to apelowano o postawienie pomnika dla wszystkich narodów, którym zadano cierpienia. Bingen przedstawia w swoim eseju w sposób rzeczowy i z dużą wrażliwością szczególną rolę Polski jako ofiary drugiej wojny światowej, a tym samym argumentuje za słusnością decyzji niemieckiego Bundestagu, ale też podaje zewnętrzne przyczyny negatywnego stosunku do Polski w Niemczech już w czasach Republiki Weimarskiej (np. traktowanie mniejszości niemieckiej).

Bingen przedstawia przekonującą argumentację i to również jest owocem dziesięcioleci badań naukowych i starań o pojednanie ze strony autora, że osiągnięcie dalszej normalizacji w stosunkach dwustronnych wymaga wyraźnego „gestu sympatii”, „wznoszącego się w górę kamienia pamięci”. Pomnik nie może i nie powinien być „kamieniem szczytowym”, „nagrobką płytą pamiątkową”, wręcz przeciwnie. Taki pomnik w widocznym miejscu w stolicy Niemiec, „z której w XIX i XX wieku emanowała groza dla Polski”, ma wzywać „do dalszego dociekania, oświecenia, edukacji i komunikacji”.

Erklärung, Aufklärung, Bildung und Kommunikation“.

Die mit der Schaffung des Polendenkmals verbundene Geste solle bewusst ein aufrichtiges „Zeichen der Empathie“ sein, das bisher „in Polen unabhängig von Generationen, von politischen und weltanschaulichen Positionen und ungeachtet des hohen Grades an Verständigung und Normalität mit den Deutschen“ vermisst worden sei.

Das geplante Denkmal für die unermesslichen Leiden der polnischen Bürgerinnen und Bürger während des Zweiten Weltkriegs kann und soll indes nur ein äußeres Zeichen sein, weniger spontan vielleicht als der Kniefall Willy Brandts 1970 in Warschau, aber doch deutlich sichtbar auch für kommende Generationen. Flankiert werden muss diese Geste weiterhin und noch intensiver durch eine weitere Vernetzung im politischen, akademischen und zivilgesellschaftlichen Raum beider Länder. Hierzu bedarf es besserer Kenntnisse der polnischen Geschichte und Kultur, die etwa auch das neugegründete Kompetenz- und Koordinationszentrum Polnisch (KoKoPol) über die verstärkte Förderung von polnischen Sprachkenntnissen in Deutschland und Europa erreichen will.

Hier und an weiteren Stellen müssen die für die deutsch-polnische Zusammenarbeit in allen Bereichen Zuständigen eng zusammenarbeiten. Das geplante Denkmal für die polnischen Opfer des Nationalsozialismus kann und soll hierfür gleichsam ein zivilisatorisches Dach bieten, unter dem gemeinsam für ein zusammenwachsendes, von gemeinsamen Zielen und Werten geleitetes Europa gearbeitet werden kann, das in der Lage sein wird, den Großmächten im 21. Jahrhundert Paroli zu bieten.

DAS BESPROCHENE BUCH:

Bingen, Dieter (2020):

Denk mal an Polen. Eine deutsche Debatte,
Berlin: Edition.fotoTAPETA, 82 S.
ISBN: 9783940524980

Gest związany z powstaniem pomnika dla Polaków ma być świadomym, szczerym „znakiem empatii”, jakiego brak odczuwany był dotąd w Polsce „niezależnie od pokolenia, pozycji politycznych i światopoglądowych i bez względu na wysoki stopień porozumienia i normalizacji z Niemcami”.

Planowany pomnik upamiętniający niezmiernie cierpienia obywateli polskich w czasie drugiej wojny światowej może i powinien być jednak tylko zewnętrznym znakiem, być może mniej spontanicznym niż ukłęknięcie Willy Brandta w Warszawie w 1970 roku, ale jednak wyraźnie widocznym dla przyszłych pokoleń. Gest ten musi być nadal i jeszcze bardziej intensywnie wspierany przez tworzenie dalszych powiązań w przestrzeni politycznej, akademickiej oraz w sferze społeczeństwa obywatelskiego obu krajów. Wymaga to lepszej znajomości polskiej historii i kultury, do której dąży też nowo powstałe Centrum Kompetencji i Koordynacji Języka Polskiego (KoKoPol) poprzez zwiększoną promocję znajomości języka polskiego w Niemczech i w Europie.

Osoby odpowiedzialne za polsko-niemiecką współpracę we wszystkich dziedzinach muszą ściśle współpracować tutaj i na innych polach. Planowany pomnik polskich ofiar narodowego socjalizmu może i powinien stanowić niejako dach cywilizacyjny, pod którym będzie można wspólnie pracować na rzecz łączącej się Europy, kierującej się wspólnymi celami i wartościami, będącej w stanie stawić czoła mocarstwom XXI wieku.

OMAWIANA POZYCJA:

Bingen, Dieter (2020):

Denk mal an Polen. Eine deutsche Debatte,
Berlin: Edition.fotoTAPETA, 82 s.,
ISBN: 9783940524980

Gedicht / Wiersz

KONSTANTY ILDEFONS GAŁCZYŃSKI

DE

Konstanty Ildefons Gałczyński (1905–1953):

In seiner Selbststilisierung ein Vagabund und Schelm, in der tiefe seines Herzens Kind geliebener Zauberer. Seine Verse, quer zu den zeitgenössischen Stilen, leben vom Märchen, Mondschein und der demiurgischen Zuversicht des Autors.

PL

Konstanty Ildefons Gałczyński (1905–1953):

stylizujący się na włóczęgę i hultaja, w głębi serca pozostający wiecznym dzieckiem czarodziej. Jego wersy, przeczące ówczesnym stylom, karmią się bajką, księżycową poświatą i demiurgiczną ufnością Autora.

Podróż, 1947

A podobno jest gdzieś ulica
(lecz jak tam dojść? którądy?),
ulica zdradzonego dzieciństwa,
ulica Wielkiej Kolędy.
Na ulicy tej taki znajomy,
w kurzu z węgla, nie w rajskim ogrodzie,
stoi dom jak inne domy,
dom, w którymżeś się urodził.
Ten sam stróż stoi przy bramie.
Przed bramą ten sam kamień.
Pyta stróż: „gdzieś pan był tyle lat?”
„Wędrowałem przez głupi świat”.
Więc na górę szybko po schodach.
Wchodzisz. Matka wciąż taka młoda.
Przy niej ojciec z czarnymi wąsami.
I dziadkowie. Wszyscy ci sami.
I brat, co miał okarynę.
Potem umarł na szkarlatynę.
Właśnie ojciec kiwa na matkę,
że już wzeszła Gwiazdka na niebie,
że czas się dzielić opłatkiem,
więc wszyscy podchodzą do siebie
i serca drżą uroczyście
jak na drzewie przy liściach liście.
Jest cicho. Choinka płonie.
Na szczycie cherubin fruwa.
Na oknach pelargonie
blask świeczek złotem zasnuwa,
a z kąta, z ust brata, płynie
kolęda na okarynie:

„Lulajże, Jezuniu,
moja peretko,
Lulajże, Jezuniu
me pieścidełko...”

Die Reise, 1947

Und angeblich gibt es die Straße
(aber wie dahin kommen? welchen Weges?),
die Straße der verratenen Kindheit,
des Großen Weihnachtsliedes.
In der Straße steht rußgeschwärzt,
jenseits von Paradiestoren,
ein unscheinbares Haus,
das Haus, wo du bist geboren.
Der Hausmeister an der Schwel'
wie damals und auch der Stein.
Der Hausmeister fragt, wo du warst.
„Ich zog durch die dumme Welt“.
Dann hinauf die Treppe mit Schwung.
Du gehst rein, die Mutter so jung.
Und der Vater, sein Bart mit Schimmer.
Und die Großeltern. Alle wie immer.
Und der Bruder mit der Okarina,
der an Scharlach starb, aber damals noch nicht.
Der Vater winkt der Mutter zu,
dass im Himmel aufging ein Licht:
Der Stern, der sagt, dass wir eilen
unter uns die Oblate zu teilen.
Es geht jeder auf jeden zu,
die Herzen im erhabenen Aufruhr
zittern wie die Blätter im Wald.
Stille. Der Christbaum funkelt,
es fliegt oben der Cherub hold.
Im Fenster umhüllen im Dunkeln
die Kerzen die Geranien mit Gold,
und von der Ecke erschallt
aus Bruders Okarina:

„Schlafe mein Kinderlein,
hör auf zu weinen,
draußen der Wind nur weht,
Sternlein, die scheinen...
Lulajże, Jezuniu...”

Übersetzung:
Magdalena Telus

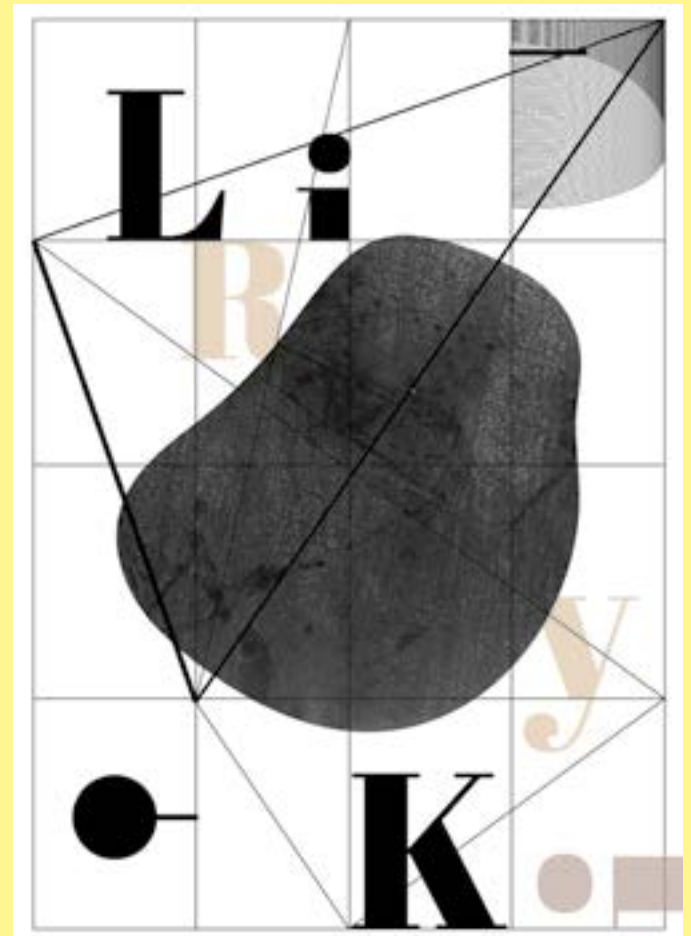
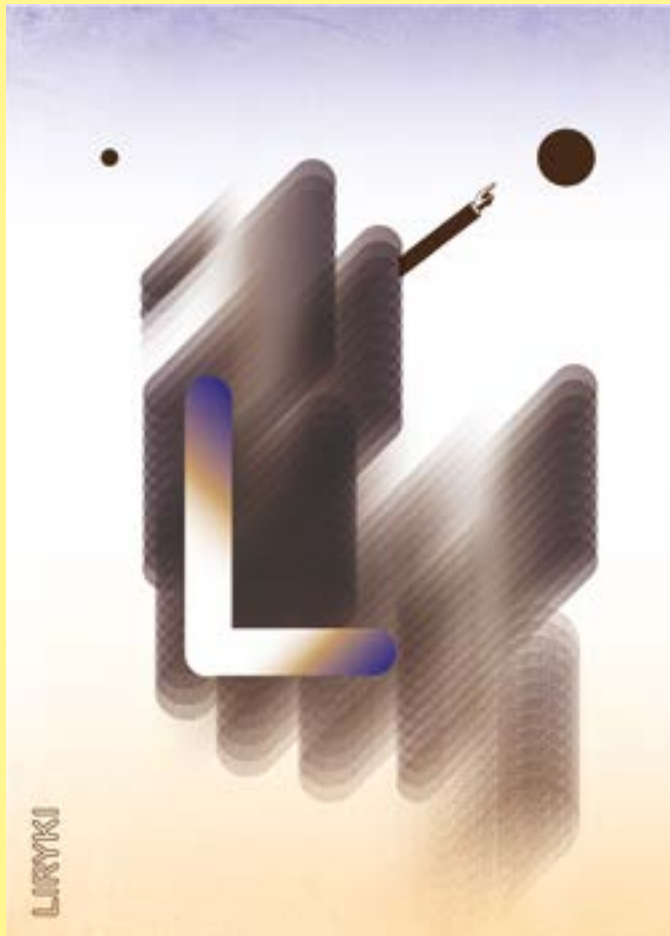
Unsere Galerie / Nasza galeria

MONIKA GROBEL-JAROSCHEWSKI

Monika Grobel-Jaroschewski, geboren in Lublin (Polen), lebt und arbeitet seit 2007 als freischaffende bildende Künstlerin, Grafikerin und Illustratorin in Dresden.

www.monika-grobel.com

www.papineska.de

RY

R

°12

Redaktion / Redakcja

AUTOR*INNEN UND INTERVIEWPARTNER*INNEN IN DIESER AUSGABE

AUTORZY* I PARTNERZY*
WYWIADÓW W TYM WYDANIU

MAREK BILSKI

Lehrer für Polnisch als Fremd- und Muttersprache am Augustum-Annen-Gymnasium in Görlitz
Nauczyciel języka polskiego jako obcego i ojczystego w Augustum-Annen-Gymnasium w Görlitz

DR. THEOPHIL GALLO

Landrat des Saarpfalzkreises, Vorsitzender der Deutsch-Polnischen Gesellschaft Saar e.V.
Starosta powiatu Saarpfalzkreis, przewodniczący Niemiecko-Polskiego Towarzystwa Kraju Saary
stow. zar.

ALEXANDER GOLEC

Student im Studiengang Slavistik Master, Eberhard Karls Universität Tübingen
Student slawistyki na studiach magisterskich na uniwersytecie w Tybindze

MONIKA GROBEL-JAROSCHEWSKI

Bildende Künstlerin und Grafikdesignerin, Dresden
Artystka i grafik, Drezno

PROF. DR. RUDOLF HANAMANN

Lehrstuhl für Deutsche Sprachwissenschaft, Universität Regensburg
Katedra Lingwistyki Germanistycznej na uniwersytecie w Regensburgu

DR. MATTHIAS KNEIP

Wissenschaftlicher Mitarbeiter am Deutschen Polen-Institut in Darmstadt,
Schriftsteller und Publizist
Pracownik naukowy w Niemieckim Instytucie Spraw Polskich w Darmstadt, pisarz i publicysta

DR. AGNIESZKA KORMAN

Lehrerin und Koordinatorin im bilingual-binational deutsch-polnischen Bildungsgang
am Augustum-Annen-Gymnasium in Görlitz
Nauczycielka i koordynatorka dwujęzycznego-dwunarodowego polsko-niemieckiego profilu
kształcenia w Augustum-Annen-Gymnasium w Görlitz

DIETMAR NIETAN

MdB, Mitglied des Vorstands der SPD, Vorstandsvorsitzender der Deutsch-Polnischen Gesellschaft Bundesverband e.V.

Poseł do Bundestagu, członek zarządu SPD, przewodniczący zarządu Federalnego Związku Towarzystw Niemiecko-Polskich stow. zar.

STEFANIE PATRON

Diplomsoziologin, Projektmanagerin Aktive Senioren! am Internationalen Begegnungszentrum St. Marienthal

Socjolożka, menedżer projektu Aktywni seniorzy! w Międzynarodowym Centrum Spotkań St. Marienthal

AURELIUSZ MAREK PĘDZIWOŁ

Journalist, Korrespondent des Auslandsfunks Deutsche Welle

Dziennikarz, korespondent redakcji Deutsche Welle

DR. MICHAEL SCHLITT

Vorstandsvorsitzender der Stiftung Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal

Przewodniczący zarządu Fundacji Międzynarodowe Centrum Spotkań St. Marienthal

JULIA SCHU

Studentin der Lehramtstudiengänge Englisch und Spanisch Sekundarstufe I und II an der Universität des Saarlandes

Studentka anglistyki i hispanistyki na kierunku nauczycielskim dla klas wyższych szkoły podstawowej i liceum

Impressum

POLONUS.
ZEITSCHRIFT FÜR DIE POLNISCHE SPRACHE /
CZASOPISMO NA RZECZ JĘZYKA POLSKIEGO

Herausgeber / Wydawca Kompetenz- und Koordinationszentrum Polnisch (KoKoPol)
in Trägerschaft des Internationalen Begegnungszentrum St. Marienthal
Centrum Kompetencji i Koordynacji Języka Polskiego (KoKoPol) reprezentowane
przez Międzynarodowe Centrum Spotkań St. Marienthal

Redaktion / Redakcja Prof. Dr. Aleksander-Marek Sadowski (Chefredakteur), Gunnar Hille,
Christin Stupka, Dr. Magdalena Telus

Redaktionsanschrift / Adres redakcji Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal,
02899 Ostritz, St. Marienthal 10 / Tel. 035823/77-0 / Fax 035823/77- 250
www.kokopol.eu / telus@kokopol.eu

Illustrationen, Gestaltung, Satz / Ilustracje, grafika i skład
PAPINESKA, Monika Grobel-Jaroschewski

Druck / Druk Grafische Werkstätten Zittau
Auflage / Nakład 1000 Exemplare
ISSN 2701-6285

Die Zeitschrift wird finanziert aus Mitteln des Auswärtigen Amtes und des Freistaats Sachsen.
Pismo jest finansowane ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych RFN i Wolnego Kraju Saksonii.

Diese Maßnahme wird unterstützt durch Steuermittel auf der Grundlage des von den Abgeordneten des Sächsischen Landtags beschlossenen Haushaltsplan.

Diese Maßnahme wird finanziert aus Mitteln des Auswärtigen Amtes.

KoKoPol